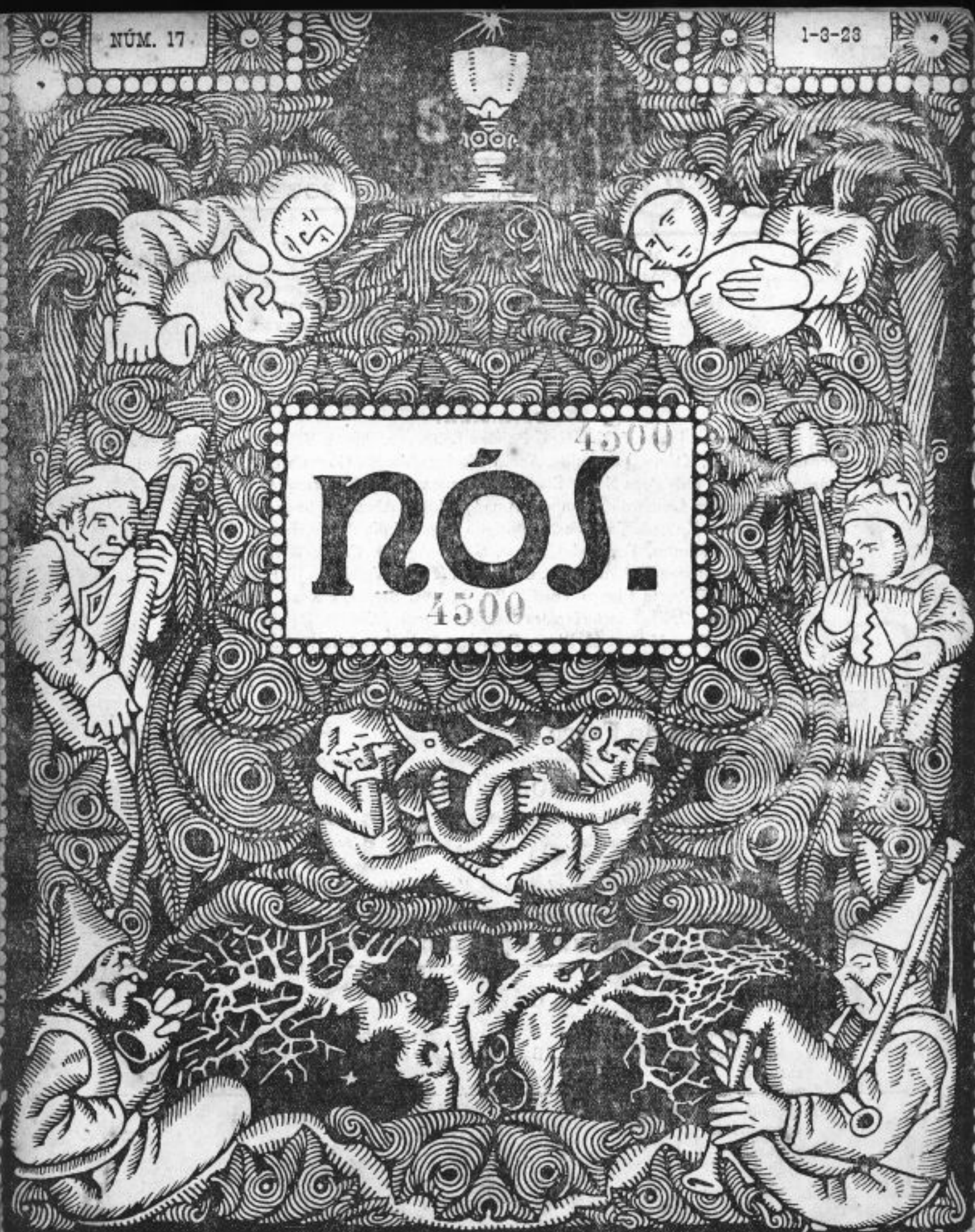

nóS.

4500

4500

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA,
ÓRGÃO DA SOCIEDADE "NÓS,"

Direitor,
Vicente Risco

Direitor artístico,
Alfonso R. Castelao,

Segretario da Redacción,
Xulio Gallego

Xerente,
Arturo Noguerol

Redactor Xefe,
Xavier Prado (*Lameiro*)

Sub-Xerente,
Alfonso V. Monxardín

Redactores:

Ramón Cabanillas, Antón Lousada Diéguez, Ramón Otero Pedrayo,
Florentino L. Cuevillas, Leuter González Salgado.

Colaboradores:

Teixeira de Pascoaes, Johan V. Viqueira, Philéas Lebesgue, Antón Villar Ponte, Wenceslao Fernández Flórez, Xaime Quintanilla, Antón Noriega Varela, Gonzalo L. Abente, Manoel Banet Fontenla, Lois Peña Novo, Eladio Rodríguez González, Marqués de Figueroa, Antón Palacios, Leonardo Coimbra, Amador Villar, Alvaro Cebreiro, Alexandre de Córdova, Xulio A. Cuevillas, Victoriano Taibo, Xulio Prieto, Farruco Lamas Euxenio Montes, Fernández Mazas, Souza Aguiar, Cunha Barros, Xan Aznar Ponte, F. Bouza Brey, Lois Huici, Ramón Villar Ponte, Handicap, Roberto Blanco Torres, Primitivo R. Sanjurjo, Xosé Viso (*Goal*), Francisca Herrera Garrido, Hernani Cidade, Camilo Díaz, Manoel M. Risco, Francisco Luis Bernárdez, etc.

DIRECCIÓN E REDACCIÓN:

Plaza do Ferro, 6

ADEMINISTRACIÓN:

Padre Feixóo, 12

ABONAMENTO

Doce números, na Península 6 ptas.
Na Arxentina 6 pesos
En Cuba 3 dolars
Números atrasados 3 ptas. Número solto 1 pta.

Este boletín non publica mais orixinais que os que foran directamente solicitados pol-a Dirección.—Tam pouco se fai solidario das ideas n-elas emitidas, non sendo das que por non iren rubradas, enténdese que son da Redacción.

SUMARIO

O noso Arcebispo galego.
En col da lingua, por MANOEL PORTELA BAILLADARES.
A cantiga do fento, por A. VILLAR PONTE.
O Teósofo alemán Rudolf Steiner, por VICENTE RISCO.

Cruceiros, grabado de CASTELAO,
En col da chuvia, por EDUARDO DE ONTASÓN.
Seición arqueolóxica, por F. BOUZA BREY.
Archivo filolóxico e etnográfico de Galiza.
Os homes, os feitos, as verbas, pol-a REDACCIÓN.

SERANTES E COMPAÑIA

FARIÑAS E COLONIÁS

Ponte Mayor y-Ourense

XULIO GARCÍA PÉREZ

MÉDECO CIRUXANO

Goberna toda clase de ésos partidos e desgobernados e fai operacións quirúrxicas

VOTA O "RAYO X."

TELÉFONO 324

¡Patriotas galegos!

PEDIDE O VIÑO TOSTADO

LÓPEZ VALEIRAS

SANATORIO QUIRÚRXICO D' OURENSE

Dirixido por DON MANOEL POL PIÑEIRO

CO' A COPERANZA DOS DOUTORES

Don Francisco José Klonegro :-: Don Manoel Bouzo Fernández

Iste establecemento está situado na carretera da Lonia, e conta con un completo gabinete de RAYOS X.

LÓPEZ E RUIZ

Telegramas e telefonemas
LÓPEZ RUIZ

Codes: A. B. C. 5.ª edición
TELÉFONO 198

Avenida de Buenos Aires, 31

(ó lado do Asilo de Ancianos desamparados)

OURENSE

Depósito de madeiras de todas clases pra construción e carpintería en xeneral.

Postes e travesas pra camiños de ferro. Serrería mecánica e fabricación de toda clase de caixería.

MARCAS DA CASA

Tintos:

Riveiro MEDOC

Fino de mesa VIEJO

Clarete PEARES

Blancos:

TOPACIO

Especial para mariscos.

Tostado del Rivero

As persoas de bon gusto e que se precian de patriotas,
prefiren o

CHAMPAN "GALICIA,"

por ser tan bon como o millor
extranxeiro, e ser ESPAÑOL

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA, ORGÃO
DA SOCIEDADE "NOS,,

Ano IV

Ourense 1. de Marzal de 1923

Núm. 17

O NOVO ARCEBISPO GALEGO

Depois de mais d-un século en que ningún galego rexiu a gloriosa Eirexa Compostelán, co-a mais grande ledicia remos hoxe nomeado pr-o mais outo posto relixioso de Galiza ó señor Manoel Gonzales Lago, Bispo de Tuy, galego de nacimiento e de curazón, grande teólogo e filólogo, sentido poeta galego, e de tantas virtudes como

cencia: un verdadeiro prestíxo da Eirexa e da Nosa Terra.

Creemos con toda fé que este feito sinificativo marca un novo tempo y-un froitoso camiño pr-á vida relixiosa y-espiritual de Galiza. NOS leva ó Dr. Gonzales Lago a mais forte noraboa chea de quentura e de fondas esperanzas.

EN COL DA LINGOA GALEGA

Sr. D. VICENTE RISCO.

Moi querido amigo: A súa carta, tan chea d'azos e d'espranzas, que tantas ideas remexe, lévame, case que contra a miña vontade, a proporlle se sería ben que a resposta sexa publicada, non pol-o interés que haxa no que eu diga, sinon porque, o saír á luz estas cuestións pode dar motivo á que outros falen, e a que todos poñan un pouco do celme do seu pensamento encol do fondo da vida nosa: a d'oxe e a de mañán.

É pouco importa que por erro en min ou nos alleos, veñan duros ataques con motivo do que escriba. Os galegos, arastora, hemos pronunciar unha só verba: «Adiante», sin medo as caídas morais ou físicas, e sin gardar aquelas precaucións de defensa da individualidade que son o valor principal da raza, pro que, eisaxeradas cós tempos de persecucións, devíñeno a causa dos mals que padecemos.

Lémbreme, coma un deses grandes recordos que quedan alumando o pasado e o porvir, aquel ataque súbito, formidabel, dos xaponeses no estreito de Sushima á escadra rusa, sen mirar ás perdas, sen ollar atrás, desfacerdo canto houbera que desfacer pra conqueril-a victoria. «Ei van os nosos barcos e as nosas vidas!», foi o seu berro de combate. E o xenio da vida moderna, toda decisión e enerxía, brilou coma has tra entóns endexamais brillara pra dar entrada a un gran pobo na dianteira do mundo.

Así temos que loitar nosoutros pol-a nosa Galiza: ollando mais a resolución própea que ao que fora de nós haixa:

Mais, de certo, pódese recoller en toda a rexión un gran conforto e unha imensa fé pra o porvir. Se sentimos desazóns, se nos apouvan os ventos negros en demasia, voltémol-a miranda atrás e, contemplando o lavouro xa feito, non poden mancarnol-as forzas pra rematar de rubil-a costa.

Os milllores días que se poden acordar son estes de loita e creación, cando os peitos s'abren

cubizosos pra recibil-a semente, cando se goza ise instante supremo de sentil-a xeneración e o espandimento dun pobo, e, en todol-os cantos, latexar as vibracións da nova vida.

Pra min, e coido que tamén pra vostede, na cultura encérrase a cifra da nosa persoalidade, da nosa nazonalidade. N'ela está tamén a millor raíz e a mais outa aspiración do mañán que arelamos.

E sendo isto así, coma na nosa escola non está o soltar verbas pra que livianmente voen levadas pol-o valor eufónico, e coma na nosa construción queremos proceder honesta e solidamente, será ben que nos deteñamos a fixar o alcance que damos á voz cultura.

Pra todos os que a empregan hai n'ela o significado de saber, de conocimiento, de civilización.

A «Kulturkampf» que a vulgarizou, quería decir eso mesmo: loita pol-a civilización.

Logo percisouse o seu senso por predomínio da súa etimoloxía latina, *cultum*: cultivar, traballal-a terra. O feito mais decisivo pra humanidade, o aprobeital-o campo participando na produción o lavouro do home, iso que na cencia social sirve pra dividir os pobos fundamentalmente en pastores e en agricultores, e pra expricar as curvas da súa estoria, ten unha penetración e unha expresión no vocablo cultura.

O cultivo agrícola equival á previsión, á pór sacrificios no día d'oxe pra obter as ventaxas ao chegar-a colleita; equival á método no traballo e có método á subordinación a unha disciplina; significa afacerse a contar coas propias forzas e a mirar a terra en vez de mirar ao ceo.

E, naturalmente, formado así o espírito, ha d'aplicar as mesmas concepcións e as mesmas ideas á todol-os ordes da vida.

Por outra banda coma os nosos valores espirituais e materiais están depositados no agro e alí foron nados, a dicción «cultura galega» é a que millor pode expresal-os.

O granito, ese pai da nosa terra, tiña que

nos dar unha orografía diferente dos países dos mares desecados, e converter as encinas apretadas d'alá nos carballos seivosos, adoitando a fauna e a flora toda, ao apousentarse eiquí, outras formas e outros xeitos; os vendavais que chegan dendes América ás nosas costas, habíanos de tragner a abundanza d'aguas propeas dos países atlánticos; a Gulf Stream habíanos de donar a suavidade de crima que fixo do Noroeste da Europa o berce da civilización qu'oxe manda; e aqueles Celtas de que fala Strabón, que vivían en aldeas e que pusían endenantes de ser dominados, as mesmas costumes doces e disciplinadas dos turdetanos en prena civilización romana, haberían de crear sempre unha modalidade racial, enriquecido logo o seu sangue coas inmigracións nórdicas que hastra nós chegan, unhas veces pol-o camiño de Santiago en son de paz, e outras en desembarcos violentos de normandos e saxóns.

E todo isto, que foi leixando cair en séculos, en milleiros d'anos a súa influencia, foi modelando a nosa alma e o noso pensamento, foi depositando no pobo, ideas que, por estaren asentadas moí fondo, son o sostén da vida inteira e nunca se poderán arrincar, e así chegamos a ter unha «formación social» própea, agrícola, oposta á formación mediterránea que domina na península.

E así temol-o herdo esgrevio que nos dona ternura, saudade, amor ao que vive, senso d'humanidade, nos corazóns; e o espírito de síntesis, o bucear no fondo das cousas, o esoterismo, o mirar ao corazón da vida, coma timbre das nosas ideas.

E así enfrente do comunismo ibérico, formalista que acentuou a invasión árabe-berebere, e do predomínio pastoril que subsiste nos castelans, afirmamos nós o espírito individualista, que ama a terra, que quer estar preto dela, que busca unha casa isolada e nuns matos ao seu redor unhas condicións da vida, probe, cecais, pro escrusivas, pra se fixar ao terreo e pra sentir o preno conceuto da propiedade romana, fiando cada un a sí mesmo o éisito da súa loita pol-a existencia.

Ise deixar caí-los brazos e ollar pra o Estado, esperandó del toda melcía de que a vil-a milloría, e, ao mesmo tempo, estar en costante indisciplina, vicios que se din da constitución so-

cial hespañola, son simplemente condicións naturais da maior parte da vida da península. Son a herencia, o crima, a terra as que alí as impoñen.

No libro, que acaba d'imprentarse «Apuntes para la historia de la formación social de los españoles» de Félix López Montenegro, pónense ao descuberto c'unha solidez de xuício c'unha profundidade de conocimientos a que n'estamos afeitos, as características do iberismo. Lástima só que o autor non esté egoalmente documentado ao falar das formacións célticas. A descripción da vida d'alá, no pasado e no presente, é perfecta, e quen-o lea conociendo á Galiza, trazará de seu unha divisoria mais erguida que a que poden faguel as montañas, entre aquel mundo e o noso mundo.

Falar destas diferencias cando non teñen detrás fondura, cando n'elas hai sómentes afán d'exaltación local, é cair no cabilismo e obedecer, sen sabelo, ás influencias iberistas: si existen verdadeiramente, se teñen raís, entón hai que ademetil-o feito e seguir adiante con todas as consecuencias.

Por iso, sendo tan fundamental o tema pra decidil-os vieiros de Galiza anque m'alonxe un instante da finalidade desta carta, vou a tragner dous documentos, saídos da mesma man, de persoa que ten calidade compta pra xusgar-nos, por ser alleo, e pol-a merecida gloria qu'acompaña o seu nome.

O primeiro di así:

«Creo que a cabería hespañola desconoce a disciplina.—Está ben equipada e admirabelmente montada; pero non teño noticia de que nunca se conduxera fronte ao enemigo como fan os bos soldados».

«Pol-o tocante a infantería dá lástima dicir todo o mala que é. Non é posíbel contar con esa tropa pra ningunha operación. Eu sempre a vin conducirse detestabelmente. O corpo de Bassecourt afamado coma o mais sobresaente do exército de Cuesta, en todo un día non pudo vencel-a resistencia dun só batallón francés».

«Cerca de dous mil homes fuxiron na noite do 27 achándose a douscentos metros de min, sen que ninguén os acometese, e asustados no mais do seus propeos tiros, leixando as armas e o equipo».

«A culpa de todo isto e a irregularidade con que se fai todo e a ausencia de disciplina e subordinación».

«Non sento a mais pequena incrinazón a operar xunto co isa tropa».

Quen firma isto é Wellington, «The Iron Duke» e refrese a batalla de Talavera.

Esquezamol-a calidade da valentía, porque a ninguén gusta que se lle negue, e porque Zaragoza e Gerona son gror as llimpas e verdadeiras n'este orde. Recollamos, si, que na aquela batalla os hespañols non tiveron a forteza d'animo necesaria pra servir unha causa, aquel espírito de solidariedade que Homero gaba nos gregos dicendo que «arelaban sempre prestarse mútua axuda», e que se traduce simplemente na disciplina.

Isto é o que afastaba a un celta coma Wellington daqueles hespañols.

E isto é o que levou á escribil-a su célebre proclama (o segundo documento que ven a compretar o anterior):

«Soldados do mundo civilizado: Aprendede heroísmo daqueles que pol-a miña boa fortuna levei ao combate. Cada un meresce mais que eu, tel-o mando que tiven... Esforzádevos sempre por imitar aos inimitables galegos. Que hastra o cabo do mundo sexa recordada a súa intrepidez, porque endexamais foi sobrepasada».

Non fan falla comentos, nin sequera remarcar que aquela batalla de Talavera que tan severos xuícios meresce á mais grande autoridade pra falar dela, dá nome a un dos nosos reximentos.

O que importa é deixar ben sentado, que n'este aspecto da vida, ao pelear, coma ao traballar, coma ao discorrir e ao sentir, vamos nós en dirección diferente, oposta ao que se chama espírito hespañol.

E someter ou siquiera contrariar a alma galega nas súas naturais expansiós, facéndoa camiñar a un compás, e marchar detrás d'un pensamento que non é o seu, é crime diante da humanidade e diante da Terra, porque somentes dentro do seu marco acadarán o pleno rendimento os nosos valores morais e intelectuais, e porque, fillos d'unha étnica europea, podemos ser nós o vieiro normal da civilización san pra a Península, como xa o fomos ao comprirse o milenario.

Ehl é nada o poder vivir a civilización oucidental, sin ter que traducil-a, e sin leval-a roupa de prestadol

A nosa obriga consiste en robustecer cada vez mais esta cultura racial e en sobreporlle aqueles coñecementos de erudición, de técnica, que demanda o tempo, que son a moeda que corre no día, tan indispensable aos homes com'as coleditvidades pra non ficaren coma pedras do camiño.

Non vou, emporiso, a afirmar que haxamos de adicarnos escrusivamente a faguer cultura; acarón d'ela ha de ir a acción políteca, pra axudal-a, pra fortalecel-a, pra resolvel-os probremas do día pra dar a terra e aos homes as liberdades que lles mancan, pra chegar a aquel progreso e a aquela riqueza material que, por lei infreisible, ha de acompañal-as foracions ideolóxicas.

Nunha verba: a acción políteca, o aitivismo galeguista é necesario pra que a nosa terra teña, a xusticia que por séculos lle foi negada, e, a mais, é o modo e o procedimento pra dar vida a nosa cultura.

Agora ben, unha cultura particular necesita tamén medios particulares pra se manifestar. O instrumento que é doado pra traducir un mundo intelectual, carece de condicións pra refrexar as modalidades d'outro. Velei por qué a cultura ten como índice d'expresión o idioma.

E en col da lingoa, hai unha meditación que faguer, imponse a todos nós un día de recollimento, para trazar ben as orientacións que debemos seguir. Repare vostede que non falo de fixar canon ao idioma sinon sômentes das directivas, da incrinación que se lle deba donar.

Despois de séculos ermos e inacabables de asoballamento material e espiritual pra a Galiza, xurde cunha forza que s'aprecia millor desde fora que desde dentro dela, o traballo aceso de febre de recostituír e compretar a nosa lingoa. Qué resultados admirables obtiveno vostedes! Qué de riquezas descubrino e puxeno en circulación! Qué fartura de léxico e de xiros! Qué espresión, qué sinxelismo alcanzano! A ninguén de cantos escribino en galego nestes tempos, escullo deste tributo d'aprauso e de xusticia, pois en todos s'atopa o mesmo fervor costrutivo, a mesma santa arela de donar o millor e o mais gardado da súa alma á lingoa nai. Alguns no-

mes —non fai falla estampal-os— que oxe son ilustres, mañan pronunciaranse con reverencias saídas do corazón.

E non hai que s'apesarar dos defeitos, dos erros, dos atrevimentos, dos escesos d'imaxinación que decote pode xusgarse que aparecen. Pol-o contrario, eu hasta chegaría a bendecil-os, porque siñifican as probas e os tanteos necesarios pra o acerto, porque ofrecen a abundante materia que é indispensabel pra que se verifique a seleición, que virá a leixar, á derradeira, vivindo mais os acertos e os progresos. Así, a tentas, procedeu tamen a Natureza, e co esta lei mesma sigue adiante na súa marcha de renovación e perfeccionamento.

Dous elementos servirán principalmente de canteira, pol-o d'agora, para que esta magna labor de rexurdimento da lingua galega. O pobo, que pon nas súas verbas o seu espírito, e co seo folk-lore inagotabel, e os gloriosos moimentos da nosa antiga literatura, reveladora dun adianto e dunha civilización que ningún romance n'aquelles tempos acadaba. A un e mais a outro— todos estamos acordes neste —hemos tornar sempre os ollos como fontes de luz, como degarados tesouros que nin s'esquecen nin é posíbel s'arredar d'eles.

E abofé que pasarán tempos endenantes que s'arremate á esprotación da fortuna que encerran.

Mais a sabencia do pobo —e ningún escederá a minha admiración pol-a esceicional calidade psicolóxica que levan dentro os nosos aldeans— é un punto de partida, é un xermolo que ha de dal-a grande coeita de que é capás, mediante o traballo intelectual, coa axuda dos coñecementos superiores e da instrución do noso tempo.

Sería absurda a pretensión de detel-a cultura da Galiza nos lindeiros que ten oxe pra os nosos vals e montañas; e ningún tampouco pode pensar cordamente que haixamos de nos conformar coas comunicacións intelectuais que s'amostran na *Crónica Troyana*.

A lingua non pode sel-a mesma pra falar de chouza a chouza, que pra falar de libro a libro. Pra nós, pra os que ben ou mal escribimos, pra cantos lemos, non abundan as eispresións cheas de forza e de crara beleza do *sermo vulgaris*; e, digamolo ou non, sentimos a percisión de so-

breporile o xelto erudito, pra que as compricacions e os avances do noso pensamento poidan con facilidade ser retratados na verba. Este problema fundamental do noso idioma pode, ao meu aviso, prantearse así: Ou a lingua galega a ser só lingua insuperabel de sentimento, de descripción, de poesía, de relación familiar, e estonces ten dentro de si xa elementos abondo; ou ha ser a mais d'esto, lingua que poida encerrar toda a cultura, non só a racial sinon a de instrución e ciencia, toda a civilización da época nosa, e estonces ha que lle faguer dar ese paso pra un plan superior, que hasta agora non poido dar, por habel-a tido abafada ao marxe da vida intelectual, un bárbaro réxime político.

Encol do que temos, ispirándonos sempre no eisistente, gardando a esencia e o carauter do santo legado dos vellos, hemos de faguer o vehiculo d'eispresión do total pensamento galego, hemos d'abril-a rosa qu'arrecende as farturas da nosa alma, hemos de creal-a nova lingua que traduza as lucubratiós mais escondidas do espírito coa mesma espontaneidade e luminosidade con que oxe se din os matices plástico e sentimental.

Ao referirme ao futuro cometo unha impropiedade: esa labor de creación estase facendo xa, e o boletín «NÓS» e todas as obras culturais fános andar cada día un bó bocado d'este camiño.

Unha vez mais a función virá a formal-o órgano; e cada libro d'especulación e de ciencia que saia en galego, será un bloque que se poña pra o futuro idioma. A tradución da Biblia por Lutero abriu as portas, abondeou, ao idioma alemán, pra deixal-a categoría de lingua popular e pra servir d'istrumento ás conceicións de Hegel e de Kant. Non sei si a nosoutros, nos farán falla dez libros ou un cento pra arribar ao mesmo resultado; o que sei é que han de aparecer —e moi logo— cantos sexan percisos pra pol-o cumio á nosa lingua.

E mentras tanto sigamos traballando a horta da casa con cuido amoroso e rebuscando ben as riquezas que encerra; mais ollemos tamén fora, abranguemos canto de bó anda pol-o mundo, collamos a boa semente onde quer qu'ella apareza, e no nos deixemos invadir d'un esceso de crasicismo que sería inmovilidade, que sería outro asoballamento, desde dentro, pra o idioma galego.

As autoridades nas lingoaxes, formanse pol-o voto do pobo que non se pode falsear nin substituír, que anima coas súas aprobacións ou afoga coas súas repulsas os intentos dos esporádicos, destinadas coma as tropas de choque, á gloria ou a morte, pero indispensábelas sempre pra ganar unha empresa.

E nosoutros, a falla dunha abundante produción literaria (refírome á prosa que marca a outura dos idiomas) non podemos pol-o doxe e por fortuna pra nós, falar d'autoridades sobre as que se haxa pronunciado a vontade popular.

E cantas veces o sufraxio dunha época ha ser cambiado pol-os que veñen despois!

O castelán viveu apouvigado pol-o Quixate, cuia prosa, acrisolando un defeito nazonal, foi sin dúbida un dos fautores da falsidade da vida das mesetas. N'este libro famoso dáse o contrasenso dun fondo rexamente realista —modalidade do autor ben apreciada nas traducións— dentro d'unha forma do mais sonoro laton-infruxo do medio. Todos aprendemos: «Apenas había el rubicundo Apolo tendido por la faz de la ancha y espaciosa tierra las doradas hebras de sus hermosos cabellos...» e esta tirada co engado dos seus resoantes adxetivos, marcou por muito tempo o ritmo das composicións literarias.

C'os compoñentes do galego actual, c'o noso dicionario —a coileita da Academia merece gabanzas que n'atengueron outras soadas corporacións somellantes— podese faguer unha lingoa que non sexa superada por outra algunha si obtemos aquela adaptación que recrama o tempo, que teña toda a grandeza en extensión e en profundidade que corresponde a visión da Galiza de mañan.

Cara onde hemos d'ir a buscala? Qué influencias debemos d'ademitir?

Eu proscibiría todol-os escrusivismos. Entre nós, os elementos autoutonos son tan acusados e tan rexos, e o movemento inicial sai tan de dentro, que n'hai perigo dunha deformación pol-os alóxenos. As lingoas latinas e as lingoas de supervivencias céltigas, todas elas, poden ensinarnos algo.

Pero sobre todo temos unha lingoa irmán

respecto da que sería necesario un cego impulso d'arredamento pra que no nos acharemos mais tarde ou mais cedo dentro da mais estreita colaboración.

Pol-a gravitación inevitabel dun pasado glorioso, por desbordantes semellanzas que son casi que sempre ao estudialas identitás, pol-a contestura interna que non acerta a diferenciarse sinon pol-acentuación do matiz, e, porque anque no nos entendéramos nas verbas, comprenderíamonos sempre escoitando o propio peito, n'habrá quen teña á potestade d'impedir que por cima de todas as fronteiras s'abracen a lingoa galega e a lingoa portuguesa.

Detrás dos idiomas, e acendendo as súas arelas de conxugación, e c'o mesmo amoroso desexo de fusión espiritual, están todal-as cándencias da alma, as ideas nais, os batidos da sensibilidade, os sonos eneboados do porvir, a saudade da raza. ¡Centos de anos facendo camiños d'afastamento pra toparse mais perto que nunca uns dos outros!

Temos que rubir ás fontes do Miño, ese río que sai do corazón da nosa terra pra levar a unha fecundidade por egoal ás dúas riveiras, e descer co el en afán de comunidade que pase do sentimento ao cerebro, e que corrixa os erros do pasado.

E así nosoutros acharemos d'un lado unha grande facilidade na resolución de moitos problemas lingoais, e do outro unha enorme posibilidade de difusión que é a mellor recompensa que se pode dar aos froitos do espírito. As ideas teñen un valer en profundidade e outro valer no número de xentes que poden darlles quentura.

Considere vostede que somos trinta millóns os que podemos entendernos co mesmo idioma.

E alá abaixo nosoutros levaremos un pouco da dureza, do ferro que fai falla na vida tamen, e un pouco da san e baruda sinxelidade que por vivir no agro conserva a lingoa galega.

E ei queda agora o problema sobre das taboas da mesa.

Con fonda amizade é sempre de vostede

MANOEL PORTELA VALLADARES.

A CANTIGA DO FENTO

Pra VICENTE RISCO, auscultador da Terra

É planta homilde a queiroga: pro a queiroga ten o engado da froliña feituca, coor da púrpura esvaída.

É planta homilde a xesta: pro leva coma

coroa a volvoreta marela dos seus pétalos.

É planta homilde o toxo: pro ofécese coma unha xurdia folepada d'ouro vello encol das ponlas espiñentas.

É planta homilde o milicreque —que n'algures chaman abrula—. pro a balsa nazarena das suas corolas, trunfa diante dos ollos.

É planta homilde a mapola: pro a mapola antre a grade mesta das searas, no cárcce avaladore dos trigaes e os centeios, trainos lembranza de sangue puro.

É homildes son tamén os pampillos, lembradores de soles pequerrechos, e as magarzas que branqueian no verde dos ribazos e as congostras, somellando, ollados dende lonxe, foula de muíño espallada pol-o vento, e as madresilvas de cáliz de marfín arrecendente que logo troca a maturidade en groulos bermellos coma beizos de nenos sáns, e as silveiras e as malvas e as

celedonias e os campelos e as hedras e os nixaros e os careixóns e o romeiro e o fiuncho e a espadana e o viaiteiro...

Pro a homildanza d'istas plantas da nosa terra —plantas de val e de montana, irmás das cántigas e dos ataruxos aldeáns— coma a homildanza do piñeiro, proletario da familia arbórea, non esmorece no esquecemento. Son un ben dicire dos ollos e nunca, en ningures, deixaron de ter agarimadores... ¡A cantalas os poetas, a bicalas os paxaros, a chuchalas as abellas e as volvoretas, a catalas os nenos, a pillalas as mocíñas!... Cando pol-a sua bonitura, cando pol-a sua utilidade, sempre atopan quen as aloumiñe.

Ora os piñeiros ergueitos e barudos —d'almiña de sol, que xorra en adoas d'ámbar pol-as fendas da códia ¡madrigal d'amore nos beizos d'un ermidaño!—, os piñeiros lanzaes, lexionarios perénes dos exércitos arbóreos da nosa terra, que somellan camiñar sempre pol-as valgadas e os cómaros n'un desfile sin termo e rubir pol-as ladeiras dos montes cara os cumios amigos dos corvos e as brétemas, onde andan a destacaren o mesmo que fasquias de centinelas devanceiros en asexo, saben abondo da planta mais homilde, que é rainha da homildanza... ¡O fento! —que tamén n'algures chaman fieito e felgo.... ¡O fento, adovio das terras probes, das gánda-

ras húmedas e predeiras e dos ermos luídoiros, lambidos pol-o corisco!

Alí ond'as froles non queren xurdir, nin a herba mol verdecere vizosa, nin as arbres erguérense, o fento mostra resñado coma un probe mendigo de bó curazón, a sorriso das suas follas cheias de dentes, pra consolo e gaña do irto.

O doce Francisco d'Asis, que andivo a buscal-a irmandade de todo o homilde e sinxelo nos seus degoiros d'amore mistico e panteista —a miudiña formiga parecíalle grande e a modesta violeta fachendosa—, non soubo, endemal, da planta mais homilde e sofrida da nosa terra.

¡Ou, irman fentol ¡Unico encantamento dos ollos n'aqueles logares galegos onde sin os teus follatos aspros todo tería de ser murcho, ispidol, enxolito ou enlameirado coma nas terras maldecidas!... Nota grave e fonda na verdecente sinfonia da paisaxe, sintónica co'a axuda da arume do piñeiro lanzal... ¡Deica a volvereta Inqueda, frol sin tallo, celba pol-o ar, que anda a emprestare consolo súpeto a tantas plantas criptógamas, saudosas de belos pétalos, receia de se pousar encol de ti! E nin te aloumiñan co'as suas aas os paxaros, nin te chucha a avella arelosa de meluras, nin te bica a cabra choutadora, nin a vaca de paseniño avalo acaráche os beizos, nin te apañan as mozas pr'o seu adovio, nin te pillan os nenos pr'os seus xogos... ¡Nin xiquer a araña lle serves de penduradoiro pr'os fios de prata da sua tea velaiña, que somellan fendiduras sotís causadas por un cotelazo súpeto no cristal do ar!...

E, con todo, oférceslles o teu franciscano

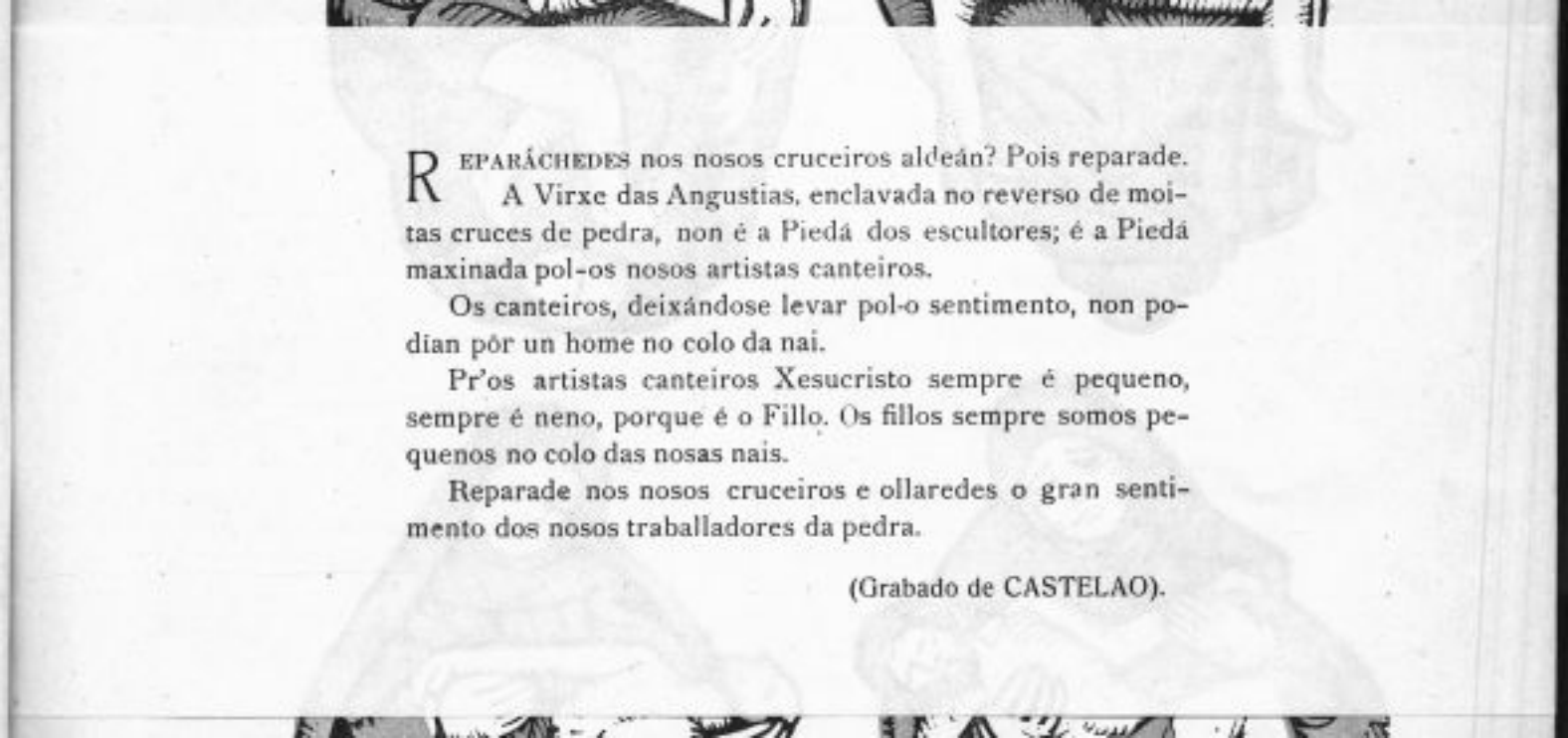
agarimo ás terras irtas e esquencidas, manseliño tal que un santo... E bical-os pes dos nenos que te tripan, ó longo das curripas da montana, sin ferilos con rabuños asañadores, coma outras plantas mais fachendosas, inda sintíndote desprezado, porque sabes que eses nenos, eses probes meniños da aldeia botados ó traballo dend'a infancia pra gañaren a dura codia de broa esposos a todol-os rigores da invernía —choivas, ventos, sarabias, folerpas, xiadas e orballeiras— áchanse fallos d'aloumiños e orfos d'amores, com'a ti.

¡Irmán fentol ¡Consolo e adovio das terras probes, cariciadore das íspidas carnes dos meniños aldeans, que voltan ben por mal coma o doce Xesús! ¡Irmán fento, de quen fuxen deica as nésporas e de quen niguén se lembra nin na noite de San Xoan —na bela noite esaltadora de canto é rústeco— ¿por qué os mestos nevoeiros, teus únicos amigos, non lle terán falado da tua xúrdia homildanza a Francisco d'Asis?

¡Irmán fentol Eu ben sei que as meigas espreliñas da imensa bouta do firmamento, acesas arañas do infinito, mais caridosas que as cativas e escuras arañas da terra —evocadoras d'estrelas rebeldes nemigas do que voa, arroxadas do ceo pra castigo da probeza— algunha vez bican, c'o seu longuíssimo bico de lus, a tua imaxe melancónica, que anda a tremelare nas escintilantes risas que producen as cóxegas da bris nas augas enlamadas da montana. ¡Que sempre chega do outo o premio pra os homildes e bós, esquecidos e desprezados na terra!

A. VILLAR PONTE.

REPARÁCHEDES nos nosos cruceiros aldeán? Pois reparade.
A Virxe das Angustias, enclavada no reverso de moitas cruces de pedra, non é a Piedá dos escultores; é a Piedá maxinada pol-os nosos artistas canteiros.

Os canteiros, deixándose levar pol-o sentimento, non podían pór un home no colo da nai.

Pr'os artistas canteiros Xesucristo sempre é pequeno, sempre é neno, porque é o Fillo. Os fillos sempre somos pequenos no colo das nosas nais.

Reparade nos nosos cruceiros e ollaredes o gran sentimento dos nosos traballadores da pedra.

(Grabado de CASTELAO).

Reparado nos nossos crânios e olhares o grau sen-
sual dos nossos trabalhadores da pedra.
E os artistas cantores? Resuscitado sempre é pequeno,
sempre é novo, porque é o Filho, os filhos sempre se-
guem no colo das mães mães.
E os artistas cantores? Resuscitado sempre é pequeno,
sempre é novo, porque é o Filho, os filhos sempre se-
guem no colo das mães mães.

Reparade nos nossos crueis e ollaredes e gran sen-
sato dos nossos trabalhadores da pedra.
E' os artistas cantores Xestuciano sempre e pequeno,
sempre e neno, porque e o Filho, os fillos sempre semos pe-
guenos no coio das nossas uals.
E' os artistas cantores Xestuciano sempre e pequeno,
sempre e neno, porque e o Filho, os fillos sempre semos pe-
guenos no coio das nossas uals.

O TEOSOFO ALEMAN RUDOLF STEINER ⁽¹⁾

(PROSEGUIMENTO)

V

AINDA esta tradición oucidental hermética e cabalística, non é oucidental na súa orixe. A Europa recibeuna do Exipto e dos Xudeus na Edade Media, de xeito que somentes dend'enton é oucidental esta tradición, embora a poidamos dar como tal en comparanza coa tradición hindu e budhista. O dualismo antr'ambas tradicións qu'eu seguínte agora n-iste traballo, espúxolla a un periodista hespañol —aínda paréceme que foi o gran dramaturgo catalán Eduardo Marquina, o autor de *En Flandes se ha puesto el Sol*— o profesor indó Ramana, residente en Lyon— gran centro ocultista de Francia, onde se conservan todal-as tradicións herméticas e cabalísticas, e aínda vivas lembranzas do gnosticismo dos Albixenses, parello do noso Prisciliano.

Mais a Europa tiña unha tradición ocultista de seu, da que fican restos en libros com'o *Kalevala* finlandés, os *Eddas* escandinavos, as *Sagas* nórdicas e a literatura céltiga dos bardos.

De todo elo, o mais importante é a literatura céltiga. Digo isto, porque dos Druidas sábese positivamente que poseían unha doutrina esotérica —abonda con leer o que d'íles conta Dióxenes Laercio— e a súa sabencia era tan grande

que pasmou ós escritores clásicos. Dos escritos d'istes despréndese qu'os Druidas cultivaban todal-as ditas *Ciencias do Santuario*.

Mais coma toda a súa sabencia trasmitíase pol-o ensino oral, coma os moimentos que temos da literatura céltiga son caxe que todos da época cristiá, resulta que a tradición esotérica dos Druidas non pudo chegar a nós.

Cra'está que a literatura céltiga, os escritos nas modernas lingoas d'aquél grupo, e as novelas cabaleirescas ditas do ciclo bretón non foron caxe que nada estudadas n-iste respeito, e si algunha vez o foron, foi guiándose pol-os preconceitos da teosofía blavatskiana. O único que parece ter feito algo n-iste sentido d'un xeito independente, foi o noso amigo, e colaborador de NÓS Phileas Lebesgue, como s'ouserva lendo a súa noveliña *Outre Terre*.

Hai un libro, seica moderno, que corre co título de *O Misterio dos Bardos d'a Illa de Bretaña* que, dado que sexa apócrifo coma din, pretende pol-o menos contel-as tradicións principais do esoterismo druidico. E ben poidera, aínda sendo apócrifo e moderno, traer á nós os ecos d'unha tradición que se ven trasmitindo d'unhos a outros.

Mais onde mais se conserva d'esta tradición propiamente europea, é dendo logo no *folklore*. D'elquí a importancia qu'eu indicaba xa o comenzo d'iste traballo, do estudo da nosa antiga tradición enxebre, que algún día teño intención de revelar, no que ten de senso verdadeira mente ocultista.

(1) Os lectores deben saber qu'o autor d'iste artigo non é un crente da Teosofía. É somentes un espositor imparcial. O autor pensa, non embargante, que hai nas doutrinas teosóficas das diferentes escolas, cousas moi atinadas en col do Cosmos e mais do Home, embora istos acertos non s'abonen o conxunto das ditas doutrinas.

VI

Dixen que Rudolf Steiner pertencía á tradición esotérica occidental hermética e cabalística, tal coma se refrexa nos ocultistas franceses que temos citado. Mais il tiña na súa Patria esta tradición ben enraizada dende a Edade Media.

Non falaremos eiquí dos Cabaleiros teutónicos nen dos Templarios, mais hamos lembrar que a Sociedade Rosa Cruz fundouna no século XIV Cristián Rosenkreutz, e logo terei que citar ás meirandes figuras ocultistas do Renacemento alemán: Paracelso (Teofrasto Bombast von Hohenheim), Cornelio Agrippa von Nettesheim, os dous médicos, e alquimistas de sona universal; o gran humanista Xan Reuchlin, versadísimo na Cábala, e cecais o mais ilustre de todos: o Abade Trithemio. Nas obras d'istes tratadistas alemás do século XVI, colleron caxeque a parte meirande dos seus coñecementos os ocultistas da escola francesa. As versións da Cábala de Knorr von Rosenroth correron d'abondo en Francia, así como as obras de Paracelso, nas que s'inspiran os derradeiros espaxíricos dos nosos días.

No século XVII, na Alemaña, vólvese recostituir a Rosa Cruz, baixo a conduta de Xan Valentin Andrés, teólogo de Wurtemberg; un inmenso numaro d'alquimistas verdadeiros, trabucados ou enganñosos, adicase a buscar a Pedra filosofal: Alexandro Sethon, Van Helmont, Kelley e outros moitos; por fin, aparece un revelador estrano: o zapateiro Xacobe Boehme, de Goerlitz, que a xente reputa completamente iletrado, e qu'escribe unhas obras lumiosas e estrañas, das que a que se fixo mais famosa foi a titulada: *Os tres principios da esencia divina*. Na Inglaterra, unha iluminada chamada Xoana Leadé, funda a seita dos *Filadelfos*, que venera á Xacobe Boehme coma seu santo fundador. No século seguinte, o ilustre Clodio de Saint Martin virá á Strasburgo a estudar as obras de Boehme, baixo a mestranza da feimosa Mad. Boecklin. Por fin, a influencia do zapateiro de Goerlitz chega ó século XIX, e imprime o seu rubro á filosofía post-kantiana: Schelling e Hegel foron discípulos de Xacobe Boehme.

No XVIII, as doutrinas espalladas dos Filadelfos, dos Rosa Crus, dos Cohen e demais fraternidades ocultas, dan orixe ó Iluminismo.

Aparece Dom Pernety, monxe benito, cabalista, que, botado fora da Prusia, vaise esconder na Francia, en Avignon. Logo un padricador misterioso, danés ou do Schleswig-Holstein, chamado Kolmer —o Althotas, cecais, do que fala Alexandre Dumas na súa novela *Xosé Balsamo*— mestre do famoso Cagliostro e do bávaro Adam Weishaupt, profesor de Dereito en Ingolstadt, contribúe á fundación da *Orde dos Iluminados*, á que s'afiliaron moitos homes ilustres, coma o famoso pedagogo suízo Pestalozzi.

Por fin ven o gran renacemento alemán despois das guerras napoleónicas. O que trague unha gran renacemento das doutrinas ocultistas. Teríamos que falar eiquí do famoso Zacarías Werner, que quixo tragar o teatro os misterios masónicos; do fiseco Baader, dos filósofos Jacobi e Schelling, do gran Növalis, o autor de *Os discípulos en Saís*, tan cheo de revelacións teosóficas; de Simón de Geldern, de outros mij e mil adeutos que, si non tan grandes com'os d'èpocas mais recuadas, ben podían co-aquiles contribuir a prepararlle o camiño a Rudolf Steiner.

Ainda hai mais: na derradeira época citada, os eruditos alemás principian a estudar e traducilas primeiras obras da literatura sánskrita chegadas á Europa no século anterior. Federico Schlegel faise o espallador e panexirista d'esta literatura. Había enton nas Universidades alemáns moitos que lian a Valmiki, o autor do *Ramayana*, no seu texto orixinal. De xeito que aqueles homes podían citarl-os textos indos con moita mais seguranza que os fundadores da Sociedade Teosófica; podían faguerse donos, de modo dereito, da tradición oriental.

VII

Rudolf Steiner naceu en Kraljevic (Hungria) o ano 1861, e pasou os seus anos de rapaz. na Hungria e nos Cárpatos, levando unha vida solitaria e d'estudo. Consagrárono ó servizo relixoso, mais il despois d'unha seria disciplina nas escolas, estudou principalmente ciencias naturais, letras e filosofía, collendo lei mais qu'a nada á estoria natural, tanto que chegou á ter n-isto unha verdadeira autoridade.

Os vinte anos recibeu en Viena o seu título en filosofía, e viveu alí dez anos escribindo artigos nas revistas centíficas en col de moitos

asuntos de zooloxía e mais das teorías das cores.

O ano 1890 chamárono a Weimar, onde s'estaba preparando unha edición completa das obras centíficas de Goethe, pra que colaborase nela. A Steiner, pol-os seus coñecementos en ciencias naturá, encargáronlle a parte da obra de Goethe que trata d'istes asuntos. Non precisamos faguer nótala importancia d'iste encárrago, prós que seipán a importancia que Goethe ten coma naturalista, xa que, como se sabe, foi un dos criadores do trasformismo, un dos precursores de Darwin.

Steiner estudou a Goethe a conciencia. Nas suas obras cita a Goethe a cada instante, e ademais, consagrou o estudo dos seus escritos varias obras de moito valor: *Goethe's Weltanschauung* (A visión do mundo en Goethe); e *Goethe als Vater einer neuen Aesthetik* (Goethe coma Pai d'unha nova estética). Goethe foi cecais o primeiro mestre verdadeiro de Rudolf Steiner, e a súa influencia n'el foi duradeira, moito mais qu'á d'outros cos que logo fixo coñecencia: Nietzsche e Haeckel. O insine autor do *Fausto* e do *Wilhelm Meister*, a maors d'un gran poeta e d'un home de ciencia, era tamén un home instruído nas ciencias ocultas; anque viviu enantes do gran *revival* místico da época romántica (a dos Thieck, os Schlegel, Novalis, Uhland, Baader, Schleiermacher etc.), viuse envolto pol-a corrente que pasou primeiro, dos Schelling, Werner, Jacobi etc. Cantos teñan lido o *Fausto* poderán apreciar ben esto qu'eu digo, si se lembran de pasaxes com'o *Conxuro dos Catro*, as verbas de Fausto contemplando o sino do Microcosmos — que é o qu'eiqui na nosa Terra se chama o *risco de Salomón* — as verbas da bruxa, a escea na qu'o Doutor Wagner ven de producir o *Homunculus*, e outras moitas. E elquí teño que decrarar mal que me pese, qu'aínda non puden pillal-a segunda parte do *Wilhelm Meister*, pois somentes é o de menos curiosidade o qu'está vertido o castelán por unha casa de París.

Non hai pra que dicir, pol-o que levamos visto o que o estudo fondo de Goethe había influir na vocación teosófica de Rudolf Steiner.

No tempo qu'estivo en Weimar, fixo Steiner as primeiras obras sintéticas. Aquela busca da síntese, ansia natural do espírito humano, que non quer que a análise centífica lle

desfaga a unidade, embora a facultade da síntese sexa patrimonio de certas razas, foi o que —dend'o punto de vista corrente e ordinario— levou a Steiner a Teosofía.

Pol-o d'agora, coma vemos, a vida de Steiner non se diferencia gran cousa da d'outro sabio alemán calquera. Así sigue aínda. Coñeceu, e foi amigo e discípulo do gran F. Nietzsche, cecais o home que mais espíritos trabou na nosa época, e despois, sofriu a influencia d'Ernesto Haeckel. Compre adevirtir que principara enton o andacio positivista. Steiner decatouse ben do que Haeckel era en filosofía; a concepción haeckeliana da lei bioxenética (o paralelismo da ontoxenia coa filoxenia) aixiña Steiner comprendeu qu'era un achádego d'imensa importancia; mais tamén soupo ver que Haeckel, que non tiña nin miga de preparación filosófica, o faguer deduciós da súa lei famosa, iba caíndo en erro. Os xuízos de Steiner en col do outrora sonado autor dos *Enigmas do Universo*, atópanse na súa obra: *Haeckel und seine Gegner* (Haeckel e os seus enemigos).

No ano 1897, Steiner foise pra Berlín a dirixir un boletín literario, e ali foise apicando a súa obra teosófica.

VIII

Coma se ve, o que levamos dito da vida de Rudolf Steiner non se diferencia gran cousa da vida d'outro sabio alemán calquera. Unha vida sinxela, sen aventuras, vida d'estudo e de traballo serio, disciplinado, vida d'home metido na ciencia ordinaria: n-esa *ciencia oficial*, tan combatida pol-os teosofistas, contra da que iban total'as sátiras d'Helena Petrovna Blavatsky; ben lonxe da ciencia irregular e sospeitosa das asociaciós ocultistas, ond'os chiflados e os embaucadores séntans'a caron dos homes graves de saber verdadeiro.

Mais Steiner tivo unha crise de conciencia que trastornou todol-os seus principios, e despois d'aquela crise, din que recibeu a Iniciación que lle comunicou un Mestre Oculto da Rosa Cruz, cecais un dos misteriosos adeutos dos montes Cárpatos, onde se supón que hai moito tempo reside unha fraternidade iniciática.

Nada mais misterioso qu'a Rosa Cruz. Compre que falemos un pouco d'ela, pra comprendermos ate onde se poida o espírito da inicia-

ción recibida por Rudolf Steiner. Xa fixemos referencia a Rosa Cruz e ó seu pretendido restaurador, Xan Valentin Andrés. Iste sabio teólogo protestante publicou en 1613 un libro titulado *Fama Fraternitatis Rosæ Crucis* no que se conta o seguinte: No século XIV, Christián Rosenkreuz, alemán, marchou ós 20 anos pra Oriente pr'estudar as Cencias Máxicas. Atopou en Damasco unhos adeutos qu'o agardaban coma si fora o reformador do mundo e que lle comunicaron segredos extraordinarios. Percorreu logo a Africa do Norte e deprende a Cábala en Fez. Despois pasou a Hespaña, onde quixo principal-a fundación da súa obra, mais botárono fora, e voltou pr'Alemaña, e ali atopou tres discípulos. Comunicoulles a súa filosofía, e logo foise meter n-unha cova, na que viviu a sós deic'a idade de cento seis anos, en que morreu e foi no ano 1484.

Os seus discípulos soterrárono n'aquela mesma cova, porque a súa sepultura tiña que ficar escondida e sin que ninguén soupera d'ela ate que non chegara o tempo.

O tempo chegou no ano 1604. Alguén entrou na cova, e viu unha luz misteriosa qu'alumeaba o sepulcro de Christián Rosenkreuz: n-un altar, había unha plancha de cobre onde dicía: «Vivo, reserveime pr'a cova iste resume de luz» e catro figuras cos rótulos seguintes: «Endexamais valeiro»; «O xugo da Lei»; «A liberdade do Evanxeo»; «A Groria de Deus». Arredor ardían sete lámparas, das qu'as luces refrexaban en espellos de variadas figuras. Tamén había libros, antr'íles tres, pricipás: o do *Microcosmo*, o *Diucionario das verbas de Paracelso*, e outro que tiña na tñan o difunto mestre fundador.

S'eu fora espricar elquí o que todos ises símbolos siñifican, aínda decindo somentes aquilo que a todol-os lectores pode ser comunicado, e qu'eu pol-o tanto podía pór elquí sen inconveniente, tería qu'encher centos de páxinas. De xeito que non direi mais qu'o seguinte: O nome de Christian Rosenkreuz contén as iniciás ou siglas da Rosa Cruz: C. R. ou R. C. O mesmo nome siñifica, en alemán Rosa Cruz Cristiana: *Christian, Rosen, Kreuz*; as siglas devanditas escribíense de cote R X C, grafismo do que o nome do Mestre fundador —mais ou menos veitico— é unha tradución e unha de-

claración. Agora compre lembrarmos que a Rosa e a Cruz son o dobre esquema ou pantáculo no qu'está calculada a arquitectura oxival, forma suprema da arte cristiana, coronamento natural da evolución da arte románica, com'indicaba D. Xoquín Arias Sanxurxo, n-un artigo publicado n-un número de NOS. E os rótulos das catro figuras da sepultura de Rosenkreuz, decrarán. «Endexamais valeiro»: que Deus esistiu dende sempre e pra sempre; «O xugo da Lei»: o Antigo Testamento, ou Lei de Moisés; «A liberdade do Evanxeo»: o Novo Testamento ou Lei de Gracia; «A Groria de Deus»: a Lei de Groria qu'o Noso Señor Xesucristo ha istaurar na terra, cando se cumpra de todo o que nós lle pedimos á cotío: «Adveniat á nos regnum tuum». A Rosa Cruz foi, polo tanto unha institución cristiana, e compre non esquecer isto pra cando xusguemos da obra de Steiner.

Sigue dicindo a *Fama Fraternitatis Rosæ Crucis*, que na parede da cova ond'estaba o corpo de Rosenkreuz, dicía: «Despois de seis veces vinte anos serei descuberto.» E di qu'a Sociedade formouse con oito irmaus, qu'erán completamente virxes, que xuraron mantel-o segredo tocantes á trasmutación dos metaes, do elixir de longa vida, da adeviñanza e das aplicaciós da Cábala, e a formarse cada un, un sucesor capás que seguira a Sociedade. Todol-os anos tiñan unha Asambreira, e a Sociedade había manterse no segredo por cento e vinte anos, e si algunha vez se desfaguía, con voltar á cova do pírmeiro fundador, sería restaurada.

Pouco tempo despois da publicación d'iste libro, en 1625 apareceu unha mañá nos muros de París un chamamento do Capítulo dos Irmans Rosa Cruz pr'os que quixeran ter relación co-iles. Principiou a xente á falar d'iles. Decíase qu'erán xentes descoñecidas e milagreiras, que anque vivían probes e escuras tiñan a Pedra filosofal e podían frabicar canto ouro quixeran; que curaban total-as doenzas con fezar ou con mirar pr'o doente, tanto que resucitaron a un rey de Hespaña; que tiñan un libro polo que podían deprender total-as cencias e total-as artes e outros moitos prodixos. En troques os seus nemigos, com'os PP. Xesuítas Gaultier e Garasse, tiñanos por embaucadores e herexes perigosos, que decían qu'o Papa era

o Antecristo e qu'habían acabar co seu poder, e que o verdadeiro xefe da Eirexa era o Emperador d'Alemaña, Rey de Romanos.

A todo isto, ninguén vira nin coñecera ningún verdadeiro Rosa Cruz. O filósofo Descartes, fondamente preocupado, fixo cantos inquéritos pudo e non conseguiu atopar ninguén que se confesara membro da Sociedade.

Non hai dúbida que a Rosa Cruz medioeval, si a houbo, estivo relacionada coas corporacións masonicas e mais coas Ordes cabaleirescas, com'a Teutónica e a do Temple. Tampouco cabe dudar que a que se pretende restaurada por Xan Valentin Andrés no século XVII, foi unha dexeneración da primitiva causada pola infusión do espírito protestante e antipapista do teólogo de Wurtemberg.

O certo é que hai unha supervivencia dexenerada da Rosa Cruz na moderna masonería: o grado 18 do Rito Escocés Antigo e Aceitado cujos membros se titulaban *Soberan Príncipe Rosa Cruz* e que ó dicir d'algús celebra un ritual sacrílego e blasfemo que, de ser certo, non sería mais qu' unha inversión do simbolismo da Rosa Cruz primitiva.

Por fin, a fis do século pasado, en Francia, o famoso escritor Xosephin Peladan, chamado o Sar Peladan, por decirse descendente de Merodach Baladan, rei de Babilonia, fundou unha asociación literaria, artística e teosófica chamada a *Orde da Rosa Cruz*, compretamente católica, ruskiniana e prerrafaelita, que celebrou en distintos puntos de Francia, Bélxica e Holanda, concertos, esposicións d'arte, representacións teatraes, conferencias, etc.

Outro que se di representante da tradición Rosa Cruz é o teósofo americano Max Heindel.

IX

Tal foi a iniciación que recibeu Rudolf Steiner, e tal foi a súa vocación teosófica. Recolleu d'iste xeito a tradición oculta da súa raza, a teosofía da Edade Media cristiana e da cabaleiría e a masonería medioevaes. Trátase, pois, d'un iniciado occidental.

Mais Helena Petrown Blavatsky viveu e andivo por Alemaña. Parte da súa obra fundamental, a *Doutrina Segreda*, escribeuna en Alemaña. A súa influencia fíxose sentir nos

teósofos alemás, e tamén en Steiner. Steiner foi discípulo da reveladora da iniciación oriental, e formou na Sociedade Teosófica ate que chegaron os acontecementos de que deixamos feito mención.

Xa ceibe dos vencellos qu'o xunguían á Sociedade Teosófica, Steiner podeu desenrolar as súas doutrinas, acomodadas ás revelacións do seu Mestre especial. Entón fundou a *Antroposofía*, que non é diferente da Teosofía senon un xeito d'enxergar a Teosofía das Edades, ate certo punto conforme coa tradición occidental. A Antroposofía ten tamén un senso universal, e pretende axuntar, orgaizar e dirixir total-as forzas espiritualistas da Europa.

A Sociedade Antroposófica medrou d'unha maneira tremenda. Pouco antes da guerra chegara a fundar en Dornach, perto de Basilea (Suíza) un centro internacional d'estudios teosóficos e espiritualistas. A *Johannesban Verein* (Sociedade construtora de San Xoan) orgaización que quer continual-a tradición masonica da Edade Media, ergueu en Dornach un gran templo, centro da nova doutrina. A guerra detivo as obras, e detivo o desenrolo do centro internacional antroposófico. Mais despois, os traballos siguiron, e hoxe érguese en Dornach o templo antroposófico. Iste templo, feito obedecendo ós principios de Ruskin, as sete lámparas de arquitectura, consiste n-unha gran cúpula, representación do Universo, sostida por cada lado por sete columnas pentagónaes, que levan nos capitéis as formas planetarias do noso mundo; d'esta cúpula sai outra sostida por doce columnas que sinifican as influencias zodiacaes, e nas fenestras, os vidros de coores, representan as etapas do progreso. O templo custou catro millóns de pesetas.

A influencia de Steiner na Alemaña actual é enorme. É a nosa unha época de *revival*. No derradeiro capítulo da obra de Paul Fechter *Der Expressionismus*, do cal temos unha versión galega inédita, feita pol-o noso colaborador Ramón Otero Pedrayo, siñálase a coincidencia das ideas de Steiner coas arelas fundamentaes da y-alma contemporánea.

Vista xa a grandes liñas a vida de Rudolf Steiner e situada a súa figura no mundo teosófico, e aínda, sexa c'unha breve referencia, no

pensar dos nosos días, imos ver un pouco da obra d'iste teósofo.

Principiaremos pol-o seu pensamento filosófico ó xeito corrente, sen gran complicación teosófica, tal e como s'espón no seu libro *Die Philosophie der Freiheit* (Filosofía da liberdade) da que teño á vista unha versión italiana (Bari 1919).

O sistema d'ideias que contén iste libro, publicado en 1892, áchase a primeira vista ben lonxe da Teosofía. Ninguén sospeitaria o teósofo n-un autor enrabechadamente inteituaalista, nemigo de todo supernaturalismo, de todo misticismo, de toda metafísica, de canto poidéramos chamar orde transcendental. Quen coma min coñeceu primeiro ó Steiner iniciado que ó Steiner filósofo, de primeira intención non pode un por menos de ter dificultades, cando un lè a *Philosophie der Freiheit*, pra indentificar o un co outro. É mais non colle dúbida que é a mesma intención a que gulou ós dous, s'hemos creer o qu'il mesmo decrara no prólogo á primeira edición de *Theosophie*, da que hai unha versión castelán, un pouco descoidada, feita por un home d'autoridade n-estas cousas: Rafael Urbano. Pois n-ise prólogo di Steiner. «Os qu'estimen mais persuasivo outro método d'investigación pr'as verdades eiquí espostas, poderán velo na miña *Philosophie der Freiheit*, Berlin, 1892. As liñas reitoras d'un e do outro libro, anque diferentes, levan ó mesmo fin. Pr'a comprensión do un, non compre o outro, anque o coñecimento dos dous conveña a algúis lectores.» Moito hai que mirar e estudar os dous libros, pra verifical-a verdade d'esas verbas do autore.

Efeitivamente *Die Philosophie der Freiheit* é un libro en col do problema da liberdade human; mais da liberdade coma norma moral —no senso en qu'a liberdade pode ser norma— que non no senso de libre arbitrio, problema que mais ben quita de diante, que non resolve. Mais ben, o libre arbitrio resulta negado n-iste libro, no verdadeiro senso tradicional no que o libre arbitrio s'adoita a sostere. É unha teoría que leva ó *individualismo ético*, no que cada home s'auto-determina fora de toda norma esterna a il mesmo. Mais se trata pois de liberdade ética que non de liberdade psicolóxica.

O sistema de Steiner é, como dixemos inte-

leitualista; repousa no feito do coñecer. Non quer unha filosofía do sentimento — á que chama *misticismo*: «o erro d'esta maneira de ver —di— consiste en qu'ela quer esprimentalo que debe saber, e quer erguer un elemento individual, o sentimento, a un valor universal.» Non quer unha filosofía da vontade — á que chama *telismo*.

Steiner pon coma fundamento da sua filosofía, coma elemento orixinario da vida espiritual do home, o *Pensamento*: «Pra quen teña a capacidade d'oservar o Pensamento —e c'un pouco do boa vontade, pode tela todo home normalmente orgaizado— tal observación é a mais importante de cantas se poidan faguer. Pois o home observa eiquí unha cousa qu'il mesmo produz: non s'atopa fronte a un oxeto estrano a il, senon á sua propia aitividade: sabe coma xurde aquilo qu'il observa: vé os nexos e as relacións. Faise dono d'iste xeito d'un punto fixo, d'endo que pode con fundada esperanza, moverse cara a espricación de todol-os outros fenómenos do mundo».

«O sentimento de poseer iste punto fixo, induciu ó fundador da filosofía moderna, René Descartes, a basar toda a coñecencia human na proposición: «Eu penso, logo eu son». Toda outra cousa, todo outro devenir, está aló en min, non sei se coma verdade ou coma ilusión ou sono. Unha sola cousa sei d'un xeito completamente seguro, en canto eu mesmo o levo a segura existencia: o meu *pensamento*. Teña a sua eistencia aínda outra orixe, veña de Deus ou de calquera outra parte, eu estou seguro qu'il eisiste no senso en qu'eu mesmo produzo».

Hegel pon coma primeiro elemento, a idea, o concepto; Steiner pon o pensamento «que se non apoia mais qu'en si mesmo, que non é determinado mais que por si mesmo», e que produz os conceptos e as ideas, ás que somentes pol-o pensamento se chega, xa qu'elles presupoñen o pensamento. Tal é, asegún decrara no principio do capítulo do *Mundo coma percepción*, a sua diferenza con Hegel.

«No universo vemos dous polos: Eu e o Mundo. Iste especie de muro de división erguémo-lo aixiña qu'espuntan en nós os primeiros lostregos da concencia. É mais non perdemol-o sentimento de que pertencemos ó mundo, qu'eisiste un ligame que nos xungue a il,

qu'estamos dentro e non fora do Universo».... «Os filósofos teñen partido de varias polaridades orixinarias: Ideia e Realidade, Suxeto e Ouxeto, Aparencia e Causa-en-si, Eu e Non Eu, Ideia e Vontade, Conceito e Materia, Enerxía e Materia, Coscente e Incoscente; mais é facile demostrarse qu'a todas estas polaridades débese faguer preceder a d'Oservación e Pensamento, que é a mais importante pró home».

O mundo preséntasenos com'unha multipricidade, com'unha suma de singularidades. Unha d'estas singularidades, unha cousa antr'as cousas, é o home mesmo. Así nos atopámol-o mundo diante coma *perceución*, e antr'o mundo das perceucións percibímonos a nós mesmos. Esta auto-perceución ficaría com'unha de tantas outras perceucións, se do medio d'ela non xurdira algo que pode ligal-as perceucións antr'elas, e aínda a suma de todas coa do noso ser. Esta cousa que xurde xa non é unha mera perceución, senon que xurde por obra d'unha actividade, e aparece ligado co que nós percibimos com'o noso ser. Mais esténdese mais aló do ser. Axunta ás perceucións singulares determinacións ideais, qu'están en relación unha coa outra e que teñen as súas raíces n-un inteiro. Tamén determina idealmente o que resulta da auto-perceución e contrapono ós ouxetos coma «eu». Iste algo é o *Pensamento*, que preexiste ó suxeto o cal non se fai suxeto sen o pensamento. Nos achámonos pechados n-unha caixa que percibimos coma nosa personalidade; mais somos tamén vehículo d'unha *actividade que determina d'unha esfera mais outa a miña existencia limitada*. «O noso pensamento non é individual com'a sensación e o sentimento. É universal».... «No pensamento dásenos o elemento que xunta a nosa particular individualidade en xunto co cosmos... en canto pensamos, somol-o ser un e universal que todo o invade». Steiner insiste repetidamente no feito do pensamento millor dito, o seu produto, o *conceito*, non ser unha cousa que nós pomos nas cousas. Il pensa qu'está n-elas: «Ponde a planta fronte a vós: ela xúntase na vosa y-alma c'un determinado concepto non pertencería á mesma planta menos qu'as follas e as froles?» E afirma que non val buscar nos seres singulares do mundo outra cousa de común que non sexa o contido ideal que nos dá o pensamento.

Na vontade, a perceución é a capacidade

individual do noso ser, namentras o concepto é o elemento universal en nós, e pr'o meu querer, eu non podo atopar ningún elemento determinante no mundo da perceución, senon somentes no mundo das ideas, cando a intuición conceitual se presenta primeiro qu'a sua perceución. N-un auto volitivo singular hai que considerar o fautor conceitual, *motivo*, causa momentánea do quarer, e o fautor perceptivo, *pulo*, causa permanente no individuo. Un mesmo concepto move diversamente a homes diversos, asegún a sua natureza individual: «disposición caracterolóxica», lle chamou Ed. von Hartmann.

Antr'os grados da disposición caracterolóxica, o mais outo é o que obra como pensamento puro; e sendo o mais outo dos motivos a intuición conceitual, atopámonos con qu'eiqui a acción impulsora coincide co motivo. «Unha acción semellante supón a capacidade das intuicións moraes. A quen lle falta a capacidade de se criar pra cada caso a sua máisima moral especial, non poderá chegar endexamais á verdadeira vontade individual».

Iste principio moral é o contrario do de Kant: «fai de tal xeito qu'as normas do teu faguer poidan valer pra todol-os homes». Eiqui, cada un ha sacal-a norma pra cada caso concreto, da sua idea. En canto o contido intuitivo de cada un obra nos seus autos, constitúe a potencialidade moral do individuo. Deixar desenvolver taes potencialidades, e o canon moral de Steiner, que lle chama, coma xa dixemos: *individualismo ético*. Eiqui xa se non fala de conceptos moraes xeneraes (normas, leis). Eiqui reina a liberdade: «unha acción cuia causa estea na parte ideal do meu ser individual, é libre». «Libre é somentes o home qu'en cada instante da sua vida está en grado de s'obedecer a si mesmo». E eiqui métese o concepto nietzscheano do *espírito libre*, anque Steiner non deduza d'il total-as consecuencias ás que tal concepto podería levalo.

Non compre qu'eu poña eiqui de manifesto a endebleza do sistema total de Steiner, nin xiquera na parte teórica, xa que na parte moral ve-a calquera. Somentes chamarei a atención dos meus lectores car'o xeito que ten de conciliál-o individualismo ético coa convivencia social: «O moralismo—di—non comprende a unicidade do mundo das ideas». Da unicidade d'ise mundo ven logo toda armonía.

VICENTE RISCO.

(Ha seguir).

NOVOS PRETEXTOS

EN COL DA CHUVIA

Chove.

Está á chover manseniña, dócemente, co-esa soavidade de agarimo con que chove eiquí.

A xente, acostumada, non fuxe. Vai, paseniñamente pol-as ruas, coma si a auga non-a mollase.

A serán —doente, outonal— trae unha ledicia pueril á cibdade crara.

Sentimos arelas de cantar aquel "¡Que chova, que choval..." infantil —legría de sair d'a escola— que se perdeu xa pra nós co-aquela alboreada sorrinte d'a nenez...

A legría d'a cibdade.

A chuvia non trai tristura a Galiza.

Cando chove sentimos un dóce, un divino consolo. Ten a chuvia eiquí o recendo d'unha sorriso de muller, o encanto d'a saudade, o adormecemento d'o Nirvana.

Escomezou a chover, y-os arbres d'Alameda estremecéronse de felicidade y a xente sorriu compracida.

Ista chuvia mansa, ¡que agarimo, que legría trae á cibdade y ó agro!

Pensem os un pouco.

A cibdade —tan crara, tan linda— ten o encanto gracioso d'una muller.

Agora que chove sobre d'ela, ó momento suxírenos a idea de que a chuvia é unha coquetería d'acibdade.

A cibdade está a se prefumar con un remilgamento de compracencia, pra logo servir con mais beleza e con ese esvaído recendo a terra mollada.

O señor que se limpa as botas.

N'o café dinde que chove, creceron os barullos.

Os clientes puxéronse nerviosos e dan con mais forza ás bolas d'o billar y-as fichas d'o dominó, que o chiscar co-a mesa de marmore, fan un ruído anguxento.

O señor que nos chama a atención é ise a quén lle están a limpar as botas. Cimbra o brazo esquerdo n'o respaldo d'a silla e fuma o cigarro co-a testa ergueita n'un xesto d'argulo.

Iste señor fainos pensar moito. ¿Pra qué se limpa as botas se está chovendo e vainas á luxar aixiña?

Sentimos o desexo de preguntarlle, mais o seu xeito de desdén prohibenolo.

Acabou. As botas brilan co-esa exaxeración d'os anuncios d'o betún.

Esparexe un ollar en torno. E vaise hacia á porta persuadido d'a importancia de levar brillantes os zapatos.

Iste señor vai a rua, seguramentes, pra xogar co-a chuvia a non deixarse mollar as suas botas relucenles.

O eucalipto.

Dinde a vidrieira d'o café vemos tras-

d'a *Pelegrina* coma un eucalipto sai a ollar por derriba d'os tellados.

Estase mollando por curioso.

Cando non chovia asomouse pra ver a rua. Y'a auga colleuno esi, castigando a sua curiosidade como n'unha fábula de La-fontaine.

¡Probe eucalipto! Nós queredamos emprestarlle o noso paraguas pero como creceu tanto, non llo podemos erguer hastras os brazos.

Queipos a cabeza.

Diante o café pasan mulleres c'os pés espidos, que levan unhas canástras á cabeza, cheas de peixes, de pan, ou de roupa.

Teñen o aspecto de querer ridicolizar os sombreiros grandes das "señoritas".— Mais ista tarde chuviosa fainnos pasar un mal rato.

Como son tan grandes, as mulleriñas que os levan non se dan conta de que chove. I-estamos vendo seu xesto d'admiración cando cheguen ó sitio onde vayan, y-o baixalos d'a cabeza, os atopen inundados.

A intimidada y-a chuvia.

A chuvia trae intimidade ás almas.

Esa dozura, esa obscuridade soave, ese encanto de muller doente que dá a serán, dallo por reflexo as presoas.

Unha tarde de chuvia é o millor momento pra facer dono d'un segredo amoroso á un amigo, pra dicir "¡Canto te quero!" a unha mulleriña, pra sentir esas arelas de amar que latexan sempre n'os espíritos escollidos.

Hav homes grosos e vulgares que aldraxan a chuvia co-as suas groserías. Istes homes están n'a sua casa afundidos n'unha butaca e din profanando o encanto íntimo d'o momento:

—¡Dade á luz!

E o desprecio á chuvia deleitosa, agarradora. Por isto todos vos tedes fixado que dempois de pronunciar esas verbas, esa profanación a chuvia, vengándose, chouta con coraxe n'os vidros d'a casa d'este home vulgar.

EDUARDO DE ONTAÑÓN.

Pontevedra Ontano d'o 1923.

SEICIÓN ARQUEOLÓXICA

APUNTE PRA UN CATÁLOGO DE EIREXAS ROMÁNICAS DE GALIZA

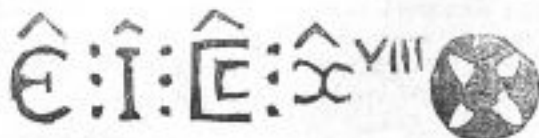
A eirexa parroquial de *Santa Maria de Portas* (Pontevedra) está rubida a un monticelo á man esquerda da estrada que, empalmando en Vilanova ca que vai pra a capital da provincia, conduz a Caldas de Reis. Alonxada de esta vila como cousa de tres kilómetros, conserva intresantes restos románicos do século dozavo. Pol-as trazas, foi engadida a parte dianteira, hastra darlle a cabida que agora tén, no século dezaioito de cuya época son as sinxeliñas e cativas imaxens que coroan a fachada. A metade da eirexa é aínda da fábrica vella e vése ó simple ollar a trabazón dos sillares.

Compre sinalar os canicelos con dibuxos sin importancia e cuasi todos lineares e difrentes; o ábside reuto con fenestra de médeo punto, sostido o arco por columnas con capitel, mais sin adrezo ningún; a probe crus que loce no ángulo que forma o tellado; e as duas fermosas fenestras estreitiñas que locen no muro norte —abonda dicir que o moimento está ourentado ó Poente— co seu arco e as suas columnas ben dibuxadas anque enxalbegadas disgraçadamente.

No intereor, somentes é dino de recordazón o presbitéreo cuyo teito está apoyado en catro columnas pesadas —peque-

chas e bochudas — con capiteles de dibuxos entrelazados e un de eles con toscas figuras humanas, dispostas ó parecer sin ouxeto. Asentado nos capiteles dianteiros e como reforzando a bóveda, eisiste un arco rexo en forma de oxiva, indubitabel aditamento posterior ou polo menos modificado nos séculos sucesivos.

A influencia da basilica compostelán pode dicirse que é nula. A pesadez da obra eisí o acredita. Certo é que a inscripción, que adrede deixamos pra o final, dá como consagrada esta eirexa no ano de 1180. Oito anos mais tarde aínda se puña o dintel do Pórtico da Gloria y-en 1211 —vintedous anos por riba — consagrábase a Catedral de Sant-Yago concruída ó mediar do século XII, como é sabido. Háchase a devandita inscripción na parede norte a catro metros do chan e di:

Asegún o episcopologio de Compostela rexía a archidiócese Don Pedro Gudesteo.

E curiosa tamén unha pedra irregular, anaco de unha maor, que contén estas letras:

OVID
FVIQ

Está invertida, a metro e médeo do chan. N-ela quizáis se leése:

O (opus) VID (V idus)... FVI (fuit) Q (qui)

Téñoa como complemento da anteor, facendo referencia á data da consagración.

Pol-o que fai a noticeas de esta eirexa, nada atopei nin na "Galicia" de Murguía, nin nas "Iglesias gallegas de la Edad Media" de Villaamil. Fixémonos na advocación e non haberá dúbida da su antigüedad. A "Compostelana" di (Lib. I, Cap. C): "Item Ranimirus Muniz dedit pædictus Apostolo... portionem suam de Deiru; & de Villa Usa, & de Villa de Curbellión, & de Villa Unio, & de Villa de Portas, & de Villa de Loix, & de S. Maria de Vesomanio". O visitador da diócesis ó emprincipiar do século XVII Cardeal Hoyo, autor das intresantes mamorias eisistentes no arquivo arcebispal, trai as noticias postas seguidamente e que por seren inéditas (1) mereceu os honores da publicación:

"Tiene esta feligresia 70 feligreses, de los frutos se hacen dos partes, la una pertenece al cabildo de Santiago y la otra y un dezmero y el iglesario a la cura que valdrán cincuenta cargas de todo pan: presentación de legos (2). La fábrica tiene de renta veinte y dos rapadas y media de pan. Hay una ermita de Ntra. Señora de la Piedad".

F. BOUZA BREY.

(1) As tales mamorias foron publicadas parcialmente, que eu sei, na revista "Galicia" e no "Boletín Oficial del Arzobispado"; n-este derradeiro fórono por meu amigo o ilustre académico Don Pablo Pérez Constanli. No referente a eirexas ruínas están inéditas e temos noticias de querelos empreitar por enteiro a Real Academia Galega.

(2) Hoxe é persentación do Marqués de Bendaña.

ARCHIVO FILOLÓXICO E ETNOGRÁFICO DE GALIZA

COUSAS DO VAL DE LEMOS

Meiciña popular

No val de Lemos e na montana, na parte de Sober, emprégase moito o caldo de cobra, a camisa da cobra, e moitas plantas, com'o trobisco, os asentes, a ruda, as malvas, o apio, a xenciana e mais o ourégano.

As *froles de romero*, comidas con pan, pola mañá, en ayunas, sirven pra ter bó color.

O *caldo d'apio* serve pra cortar-a calentura.

O *súme da ceruda*, misturado con auga fría serve pra limpal-o estómago.

Desconxuros

Pra cortar-a ponzoña din faguendo cruces:

—S'eres cobra, ponte en roda; s'eres lagarto, vaite ò burato; s'eres sapo, anda arrastro; s'eres salamántega, vaite à barranca; s'eres araña, vaite à baba. (1)

E queiman ramas d'alho e botanll'a cinza por riba.

Oracións

Na que se ten mais fé é no responso de San Antonio. Abonda rezalo pra que socce-

(1) Ten iste desconxuro semellanza na forma co famoso *Conxuro dos Catro* que trae Goethe na primeira parte do *Faust*: «A Salamandra s'inflame, a Ondiña s'enrosque, o Silfo se desvañeza, o Gnomo traballe...» no que cada unha das catro clases d'espiritos mándaselle que volva e traballe no elemento que lle corresponde. Eliphas Levy esprica iste comenzo no seu *Dogme e Rituel de la Haute Magie*. Isto pode indicar igual que o noso desconxuro ven das mesmas ideas primitivas nas que s'inspirou a forma erudita do *Conxuro dos Catro*, ou ben unha influencia no noso pobo de ideas máxicas de fonte erudita. Lembremos que Michelet da a bruxería da Edade Meia coma unha nsurrección do paganismo celta.

dan os meirandes prodixos. Por eixemplo, eu vou disparar un tiro contra alguha persoa; pois abonda que outra persoa rece o responso, pra que o tiro non saia, aínda qu'este a en condicións de sair.

O conto de ir o raposo coa pita na boca, e porse a dona de xoellos e principar a rezal-o responso, e o raposo deixal-a pita, todo é un, e son moitas as mulleres que o contan.

Agoiros.

Teñen como agoiros de morte o berro d'un corvo (1) ou d'unha pega voando por riba do tellado d'un enfermo, o layo d'un can, ou o tanguido d'oro d'unha campaa.

SERGIO PÉREZ FERNÁNDEZ.

Sober.

DA PUEBLA DE TRIVES

Agoiros

Unha muller vella contou o seguinte: «Que ten comprobado por esperencia propia que cando un can ladra como ladra o lobo, anuncia unha disgracia, qu'a ela mesma lle pasara. Dí qu'nha vez que l'estivo o can ladrando desde as dez hastra as once do outro día à mañá, qu'os quince días de pasarlle isto que lle morreu ò home unha vaca e cinco marraus, e dispois aínda hai algú que din que non é certo. É tan certo como hai inferno e ceo.»

E son mail-as esperencias: «N-outro

(1) Murguía fala do corvo com'animal sagrado dos Celtas. En certas lendas, acompaña ò Rei Artur. De cote o corvo figurou na ornitomanía, e caxeqe sempre como de mal agoiro. Os Celtas practicaban a ornitomanía. A creencia repílese no caso que se conta mais abaixo, recollido en Trives.

caso, á miña irmá Dorinda cantoulle aquela pita negra (1) com'o galo, pois ti xa sabes que onte recibiu unhas letras do fillo que ten nas Américas, dándolle conta de que lle morrera outro fillo, irmau do que ll'escribiu, que morreu traballando n-un almacén por cairlle un saco d'azucré encima e que ó momento quedou morto."

"Agora é pra que vexas se son certos ou non estes anuncios; pero cando che canten as pitas com'o galo, sabes o que debes facer? mata a pita que che cantou com'o galo, y-asi a disgracia que che iba a vir non che ven, porque así *caiche a disgracia sobre a pita*, (2) eu aconsélloche que fagas d'esta maneira sempre que che canten as pitas com'o galo."

"D'estas cousas aínda che pasan moitas mais: Estabamos eu y-o Xan das Carrillei-

ras sentados nas Grades tomando o sol, e n-esto pasou por arriba da casa do Xan unha rabañada de corvos, y-ali cerca estaba o fillo da Delores c'unha pulmonia. Entón dice o Xan:

—"E mais mórrelle o fillo da Delores.

—"Pero mira Xan, que non che pasou por arriba da casa da Delores, que che pasou por arriba da tua casa, e non che sei o que che irá pasar.

—"Pero s'eu non teño naide malo na miña casa.

"E cando pro outro dia caíulle a muller do Xan d'aquil corredor da Carracoba abaixo e matouse, y-o fillo da Delores, sa-noulle. Pero os corvos pasaron por arriba da casa do Xan e non pol-a casa da Delores."

N-iste mesmo pobo din os vellos que cando os gatos poñen as costas pr'o lume, qu'há inverno pra moito tempo; e que cando sê lavan os gatos qu'há visita cerca; e que cando alguha volvoreta anda orredor da luz do candil, que ven unha carta pol-o camiño.

Costumes

O Domingo de Ramos, despois da bendición, todos levan un ramo d'aquiles benditos pr'os eidos onde teñen sementado o pan.

O Domingo Corredoiro, todol-os pais que teñen fillos que van á escola, danlle algún diñeiro pra que antre todos merquen un galo e danllo ó escolante; pero primeiro fan un buraco na terra, e enterrano coa cabeza fora, e despois tápanlle a cara ó rapaz que l'e vai dar co lareiro, dándolle tres voltas arredor ó rapaz, y-o que lle acerta ó galo é o que ll'o da ó mestre.

ELEUTER PÉREZ.

Trives.

Iste mesmo costume do galo pr'o esco-lante, coa cerimonia pr'escoller ó rapaz qu'o ha levar, haino en Allariz.

V. R.

(1) A pita e mais o galo negro tiveron de cote moita importancia na festicia. Pierre Piobh, no seu *Formulaire de Haute Magie*, París, 1907, trae a *Ceremonie de la Poute Noire* pr'as grandes invocaciós. La *Poute Noire* é o título d'un vello grimorio francés, do que temos visto unha linda edición pequeña con ilustraciós cooreadas a a man, na biblioteca de D. Antonio Rey Solo. Iste grimorio foi traducido tamén ó castelán. No *Libro de San Ciprian* fálase tamén da pita e mais do galo negro. O demoiño qu'iste libro indica o modo de ó eriar, sei d'un ovo de galo negro.

(2) Isto pode indicar unha fonda coñecencia dos principios da Outa Máxia, tal e como s'es-presan nos libros da Edade Meia e mais nos modernos libros franceses e alemás. Como se vé, aquí a quen ameaza a disgracia, pode arredala de si, botandoa riba da mesma pita que a anun-ciou. Huysmans, en *La Bas*, fala da *lei das contra-señas* por médeo da que, cánd'a un lle botaron un meigallo, si un o sabe, pódese librar d'il fuxindo do sitio ond'o vai ferir, o que *déplace le fluide*, ou publicándoo, co que fica anulado. Ora, o mei-gallo que non atinxe ó enmeigado, vólvese contr'o qu'o botou: isto é o que se chama *choc en re-tour* (Vid. P. Piobh, ob. cit.), contr'o que, o qu'en meiga tense que protexer. Aínda hai outros médeos de protección pol-os talismans, os pantá-culos, etc.

No caso que relatamos, entroques de faguer unha operación máxica (*sympathica*) pra que o meigallo vaia dar a outro lado, leva un mesmo o meigallo, ou a disgracia que sexa sobr'a pita. É un xeito de realización material do *cho en retour*. O curioso é coma esta creencia responde ós prin-cípios das fontes eruditas. Pode sinalar tamén a orixe tradicional d'estas fontes.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

A Revolução Nacionalista, por João de Castro.

Eis unha brochura de divulgación política, primeiro d'unha Biblioteca d'acción nacionalista, que prepara outros do mesmo autore e mais de Sidonio Pais, Antonio Metello, Henrique Osorio de Castro, Oliveira Martins, etc. Istes libríños sen dúbida han faguer moito pr'o erguemento do espírito portugués.

João de Castro enxerga n-esta obra o nazionalismo no sentido político unicamente. Pensa que a doenza de Portugal non é unha doenza d'outra orde mais que da orde política, e as revolucións que constantemente veñen elí unha atrás da outra, son pra il índices da vitalidade do povo, e síntomas da clás de mal que o Portugal sofre no noso tempo. Pide, pois, unha revolución nacionalista, que opón a total-as revolucións actuais.

O nazionalismo de João de Castro ven a ser unha superación a un tempo do Integralismo e do Sidonismo. Pra il, o Integralismo representa a reacción intelectual en senso nacionalista, e o ano de Sidonio Pais, a reacción espontánea e sentimental das enerxías nacionais. A revolución nacionalista qu'il quer "non se dá apenas polo ataque violento do poder constituído. Dá-se nos espíritos, dá-se na moral colectiva, dá-se em todas as forzas que constitúen a Nação, dá-se por último, como consecuencia lógica, na política." E ha ser a revolución pra imprantar a Ditadura Nacionalista.

Compreta o libríño un *Programa Nacionalista*, no que se recollen as mais asinadas arelas do noso tempo: Transformación técnica do goberno, independencia do Poder xudicial, sindicalismo, autonomía municipal, descentralización, asistencia social, protección á familia, instrución integral, etc.

O mais dino de nota n-iste programa é o querer trasformar a representación nacional en xeito de que non sexa unha asamblea política. Precisamente, o meirande mal do parlamentarismo é o dar valor oficial ós partidos políticos, os sistemas de representación proporcional sendo aínda a base d'esas organizacións artificiais.

O libríño de João de Castro é ben recente de ser lido e estudado aínda polos que non pensen coma il, pois poden atopar crara instrución en col do problema político das nacionalidades modernas, e moitas cousas novas qu'os xornaes, singularmente os hespañoes aínda non enxergan.

Helices, por Guillerme de Torre.

Na Hespaña, é Guillerme de Torre unha das primeiras cabezas do avangardismo, un nome que non somentes sonou na súa terra senon que firmou nas revistas de París, de Ginebra e d'outros lados, un dos escritores hespañoes que romperon a muralla da China qu'isola á Hespaña, do mundo, e dos que qu'a romperon, non pra tragner d'afora novidades de matute, senon tamen pra sair pra fora, por qu'ademais é dos que s'estreven a inventar novidades que non veñen d'afora. Por eixemplo, inventou unha lingua pra todos, mais principalmente pra il, toda feita de cultismos, de verbas técnicas, de helenismos derivados por il, d'esdrúxulos, unha fala toda mineral e ferrallososa, sen zelme, que compre botarlle moito sebo pra que ande, que sempre qu'un lle toca está fría. E non houbo moda qu'il non seguira: poemas simultaneistas, futuristas, caligramas, haikais, o demo...

E mais o qu'a il lle leva os ais, é a vella grandilocuencia dos castelans do século d'ouro, anque il non-o queira confesar e

se cadra, tampouco crer. Todos ises esdrúxulos e ise aeroplanismo, rañaceismo, e mais cousas qu'houberan feito reloucar a Don Manuel Josef Quintana, precursor nas súas odas á imprensa e mais á vacuna das esenciais do marinettismo, non son mais que as novas formas dos finchados parrafeos clásicos dos alcaldes de Zalamea, e das decramaciós das Cortes Constituintes. Non é que digamos estas cousas n-un senso piorativo.

Hélices recolle as diferentes trasformaciós porque pasou Guillerme de Torre. Non imos nós asentir ciqui ó que din no prospeito, de que é unha cousa fora de todo o coñecido. *Hélices* non sorprende mais que a quen non está afeito a ler cousas d'estas. Mais Guillerme de Torre é sen dubida mais valente que ningún dos qu'escriben d'ise xeito, e dende logo é moito mais innovador que Einstein, sen paradoxa. E ademais, de todos os da vangarda é o que ten mais entidade... Porque cecais sexo o mais sinceramente vangardista.

AS PUBLICACIÓNS DE CÉLTIGA

O vello mariñeiro toma o sol, por Euxenio Montes.

Son tres contos qu'iste noso colaborador —de cote chamado pol a modernidade e pol-o exotismo— fixo d'unha sentada, n-unhos días nos que se sintiu enxebre. O que é d'esta, mais se deixou levar de lembranzas cecais de cand'era neno que non dos libros que lê.

Os tres contos están moi ben, e son dos que han *quedar* antr'a nosa literatura moderna, singularmente o derradeiro, *Como na parábola de Peter Breughel*, conto tráxico de verdadeira emoción. Tamén a tenra hestoria titulada: *O anño da devesa* é cousa boa.

Istes tres contos teñen xeito, non son divertimentos d'ises que o Montes e outros fan pra se pór a tono co-a moda, senon qu'están feitos con mentes de qué teñan dura, e terana.

No prólogo erudito que puxo diante d'istes contos de cegos o Montes, si qu'atopamos algú trabucamentos. Nin a novelística pensamos qu'estea esborrallándose

—o século XIX foi aínda a primeira idade da novela, e a ela está debendo hoxe a súa boga a literatura rusa— nin os cegos do Castela son cegos da picaresca, nin o cego do violín representa sementes a epigramática churruqueira, senon que é toda a tradición popular, épica e trágica, cómica e goliardesca, sentimental e tenra, enmeigada d'encantamentos máxicos e de terrores da bruxería e do crime; nin o Castela pintou sementes cegos de violín: lembrese *o cego da fiestra*; nin a paisaxe é precisamente a terra traballada pol-o home, pol-a contra, mais nos gusta unha paisaxe canto mais salvaxe, canto n-ela mais ceibe s'amosta a natureza, senon non-os gustaría unha paisaxe, gustaríanos un xardín.

Moi ben en troques o apuntamento de qu'os cegos perciben unha paisaxe non visual, mais cecais tan rica com'a que nós vemos.

A Santa Compañía, por Roberto Nóvoa Santos.

Din que n-iste volume de *Céltiga*, o ilustre médeco danos unha tripre visión da Santa Compañía. En realidade son dúas, senon dúas visións, dúas interpretacións, porque a segunda e a terceira parte d'iste conto sen fabulación, poden ser moi ben, embora se non diga espricitamente, a cara e a cruz do mesmo fenómeno... En realidade tal é a interpretación vulgar escéutica. En troques, na primeira parte, hai unha interpretación psicolóxica, caxeque esotérica. Coidamos que si efectivamente o espectro algunha vez decrase il mesmo a súa natureza, non íña imitarse moito ás interpretacións dos sabios... O Dr. Nóvoa Santos é dos que non queren agardar grandes sorpresas n-ise mundo que non é das corpos, mundo que un século s'afanou a negar pra que no seguinte erguera de novo os seus medonhosos fantasmas... E mais así e todo amostrase ben preocupado por istos problemas, embora istos non teñan na súa obra recente *Physis y Psyquis* a importancia que lle dan, non sendo n-ela mais que un punto incidental, anque ocupen un capítulo.

A Santa Compañía emporiso, non está na obra do Nóvoa Santos novelada, senon sementes literariamente presentada.

REVISTAS

Rexurdimento, Febreiro.

Os nazonalistas, según socialistas e comunistas.—*Como a fontana crara*, por Maximo Ramos.—*Caciquismo*, por Castelaio.—*Do progreso galego e da grande urbe*, por A. Bermúdez Peña.—*Galiza e os partidos politicos hespanhes*, por Vicente Risco.—*A Patria*, por Victoriano Taibo.—*Os novos valores*, por V. Paz Andrade.—*Orxia cortesán*, por Ramón Cabanillas.—*Seición Oficial*.—*Movemento Nazonalista*.—*O problema do galego*, por Miguel Gil Casares, E. Castiñeiras Díaz, Lois Porteiro, M. Piñeiro e A. Villar Ponte.

A Nosa Terra, 15 Marzal 1923.

Dina de toda loubanza, a confrencia de Don Anxel do Castillo na Irmandade da Fala da Cruña, titulada: *A importancia da nosa riqueza monumental*. Non ven mais qu'o prólego, mais n-il atopamos atinadiseimas oservaciós en col do disprecio que se fai dos traballos e merecementos dos galegos qu'estudan pr'escrarecer o pasado da nosa terra, traballo pr'o que o Estado comisiona a alleos. "O que non pode consentirse —di o ilustre Delegado Regio de Belas Artes da Cruña— é que o Estado, que tiraniza as persoalidades históricas da peninsua, mande certas embaixadas a estudial-as nosas cousas, sempre con medios sobrados que nunca encontramos os natu-raes, pra que logo se poda decir ferindo-nos, que gracias aos alleos conocemol-o noso país..." xentes que "o mais que poden facer é recoller a bibliografía galega pra servirse, as mais das veces, de aquiles datos que podan xustificál-os prexuiços formados onde non se nos coñece e mal se nos xusga". Cita logo o caso inxustificabel de Cristóbal de Castro, a quen fixeno catalogador dos moimentos da provincia d'Ourense, e outros dos Sres. Gómez Moreno, Lampérez, Lafuente, Obermaier e outros que unhas veces cometeron enormes trabucamentos falando de Galiza, e outras non fixeron mais que aproveitarse dos traballos publicados ou inéditos dos investigadores galegos.

Trai tamén: *Honrando aos nosos mortos*.

Un retrato de Murguía. Galicia diante dos mártires de Sobredo, por Ramón Cabanillas. *Escola dramática galega. Lecturas. Resume ds Historia de Galicia*.

Contemporânea, Lisboa.

Recibímol-os numaros derradeiros d'esta xurdia revista lisboeta, da que xa temos filado. Publicación de verdadeiro luxo, tirada a varias tintas, con cousas de Almada, Barradas (o portugués), Vasquez Diaz, Diego de Macedo, etc., etc., e orixinas literarios de Fernando Pessoa, Antonio Botto, Antonio Sardinha, Correia d'Oliveira, Eugenio de Castro, Aquilino Ribeiro, etc. etc. A tendencia é tamen avanguardista, e aínda universalista. Fai campaña e trai colaboración hespanhola. No numaro 4 di: "Oícan —non é preciso aplicar muito o ouvido para ouvir— é voz corrente que estamos vendidos a Espanha Vieram do Porto e de Coimbra amigos nossos pedindo pra modificar esta attitude". Se cadra por iso foi que no mesmo numaro traía o artigo de Martinho Nobre de Mello: *As relações luso-hespanhoas*, que principia dicindo: "A mentira ibérica está desfeita", que contradiz a outro en col do mesmo tema do Sr. A. Sardinha, n-un dos primeiros números, e que xa comentamos coma merecía, embora fose en pouquisimas verbas.

A Águia, Porto, Xaneiro, 1923.

Outra cousa é a nosa vella amiga. Iste numaro traí *Misterio*, por Leonardo Coimbra.—*A morte consoladora*, por Raul Brandão.—*Tragedia da Fidalga triste*, por Alberto Pimentel.—*Einstein e a Evolução orgánica*, por A. A. Mendes Correa.—*Determinismo e Previsão do sexo*, por Claudio Basto.—*O Hino de S. Francisco de Assis*, por Luis Cardim.—*Espectro*, por Teixeira de Pascoaes.—*Quando rompe a manhã*, por Domingos Monteiro.—*Retrato*, por António Carneiro.—*Bibliografía*.

Nação Portuguesa, Lisboa, Janeiro 1923.

Revista de Cultura Nacionalista dos integralistas lusitanos que dirixe o emi-

nente escritor Antonio Sardinha, e onde colaboran as mais prestixiosas figuras do Integralismo. N-iste boletín trátanse d'un xeito fundamental de maisima seriedade científica e outro criterio moderno os problemas vitais da Nación Portuguesa. Iste número trai:

Uma doutrina de economia agraria, por José Pequito Rebolo. *A lingua portuguesa e o canto*, por D. Ema Bantos-Fonseca. *Teoria do Município*, por Antonio Sardinha. *Gotas de Tinta*, por Ivo Cruz. *Politica religiosa*, por Francisco Veloso. *Na varanda de Pilatos*, por Afonso Lucas. *Revista científica*, por Rui de Sá Carneiro. *Das ideas, das almas e dos factos*.

Porto Académico.

O número 11 trai orixinas de L. Woodhouse, Alma Rubens, Santos Mota, Luiz de Pina, etc., etc.

Unión Ibero-Americana, Febrero 1923.

Antr'outras cousas de moito intrínseco traí un traballo en lembranza do noso insigne historiador D. Manoel Murguía, no qu'estuda a súa sinificación d'escritor romántico, de historiador, e de precursor do movemento galeguista, estudo que proba un fondo coñecemento do home, da obra e da época na que o Patriarca desenvolveu o mais do seu esforzo.

Recollemos con ledicia iste homenaxe ó noso devanceiro e mestre.

Revista de Casa América-Galicia. Cruña.

A preciosa revista a que tanto amor dedica o notabre poeta Julio J. Casal, é a mellor revista en castelán que se publica en Galiza. Non é escusivamente galego-americana, coma o seu título poidera facer pensar, senon que recolle a colaboración de Madrid, principalmente dos escritores e artistas de vangarda (Barradas, Gómez de la Serna, Guillermo de Torre), ou dos que teñen certa debilidade pol-o vangardismo, coma Eugenio d'Ors. Dos artistas galegos, colaboran n-istes números derradeiros —xaneiro, febreiro e marzo— Abelenda, Cebreiro, Huici, e dos escritores, Fernández Mato, Eladio Rodríguez González, V. Risco, Francisco Luis Bernárdez, Euxenio Montes e outros. O fato primitivo da revista *Vida* atopase d'iste xeito ampriado, ate constituir unha publicación un pouco universalista.

El Ebro, Marzo, 1923.

Aragón Estado, por Julio Calvo Alfaro. *Mancomunidad aragonesa*, por Gaspar Torrente. *Por los riegos del Alto Aragón. Aragón y el descubrimiento de América. El postrer credo*, por Antonio F. Escobes.

Patria Nova, setmanari valencianista, Valencia.

Entra na súa segunda época. Colaboran V. Tomás i Martí, D. Martínez Ferrando, etc.

AS FONTES PR'A HESTOREA ANTIGA DE GALIZA

PRIMEIRA PARTE AUTORES CLASICOS

PRÓLOGO

Hoxe comenza NOS un traballo fundamental e necesario: a publicación integral das FONTES DA HESTOREA DE GALIZA, esperada por todol-os que se setresan pol-o coñecimento serio do noso pasado. E un traballo preliminar loxicamente pra calquera investigación da primeira era dos tempos hestóricos. «La véritable methode consiste a travailler sur les textes, a se former un jugement personnel avant meme d'ouvrir un livre de secondemain» di Salomón Reinach. Unha vez afeito o público letrado ó trato dreito cos esquirtores antigos xuzgará con coñecimento de causa das variadas interpretacións que se lle poidan dare, e non serán posibles fantasías e lucubracións pseudo-científicas que con grande aparato de citas traspostas teñen feito tanto mal nos estudos hestóricos. Poderase decir que todol-os textos d'autores clásicos están xa publicados, estudados, comparados, sabiamente anotados e que xa teñen dado de si toda a sustancia hestórica que conteñen; mais abundará lembrarse pra xustificar a nosa empresa, de qu'ises textos atópanse en publicacións pouco abertas aínda o pú-

brico letrado, n-as que as noticias, moitas veces vagas e incertas en col de Galiza, andan misturadas coas d'outras terras e xentes. A nosa obra ha ser honrada e sinxela: os textos limpamente dados, fará compañía unha glosa precisa, unha interpretación qu'amostre o certo coma certo, o duvidoso coma duvidoso. Cos autores formaremos tres series: xeógrafos, hestoradores e literatos non contidos completamente dentro das dúas primeiras categorías; e dentro de cada unha seguiremos un orde cronolóxico, dando de cada autor o texto a dobre columna en latín e galego, inda pr'os autores gregos pra apartar o lector da dificultade do idioma. Paralelamente iremos formando un catálogo de castros e outros avances pra publicación das fontes monumentaes da nosa antiga hestoria, as que compretarán as fontes documentaes. O noso traballo homilde e necesario vai adicado a todol-os amantes da nosa terra, e daremosnos por satisfeitos si contribuímos a facer ver na súa verdadeira luz os homes e as cousas da antiga Galiza.

I. OS XEOGRAFOS

RUFO FESTO AVIENO ⁽¹⁾
ORA MARITIMA

NOTICIA

Rufo Festo Avieno viveu a derradeiros do século IV da nosa era, no tempo do emperador Teodosio. Foi procónsul d'Africa por dúas veces, nos anos 366 e 367. Non se sabe onde naceu: hainos que din que foi en Volsinio, na Etruria, mais outros pensan que foi hespañol. O Cronista d'Ourense Don Benito Fernández Alonso, no seu libro ORENSANOS ILUSTRES, recolleu as opinións de Vivar (*in Maximum*) e de Huerta (*Anales de Galicia*) que sosteñen que foi galego, e qu'o seu *cognomen*, Avieno, derivase do nome do río Avia e cita pr'apoyar esta opinión outros varios persoaxes de nome *Rufo* en moitas partes de Hespaña e catro en Galiza, outro *Festo* hespañol, de Zaragoza, e mais outro Avieno galego, de Zoela nos Grovios.

Tampouco se sabe si Rufo Festo Avieno era ou non cristiano.

Escreveu Avieno dous poemas xeográficos: *DESCRIPTIO ORBIS TERRÆ*, tamen chamado *DE SITU ORBIS*, e *ORA MARÍTIMA*, que é o qu'eiquí nos intresa.

O que lle dá a importancia que ten a *ORA MARÍTIMA* —que é un dos libros mais comentados e mais discutidos dos que nos deixou a antiguidade— é que n-il utilizou Avieno moitas fontes antigas, dos séculos VI e V enantes de X. C. principalmente un vello Periplo do VI. Iste Periplo, asegún a opinión mais xeneralizada, había ser cartaxinés, probabementemente o de Himilcon, a quen se cita no poema, mencionando os *Anales púnicos* en que se fala dos viaxes d'aquíl almirante pol-as costas occidentaes da

Europa, viaxe realizado no século VI enantes de X. C. A opinión de qu'era un Periplo púnico sostivoa Mullenhof en *DEUTSCHE ALTER-TUMSKUNDE*, I (Berlín, 1890) e na Hespaña por Blazquez (*EL PERIPLO DE HIMILCO*, (*Bol. de la Real Sociedad Geográfica*). Mais Avieno emprega nomes xeográficos gregos, ou empregados pol-os gregos, coma son os de Ophiusa, Achale, do que deduce que non debeu coñecer-o Periplo de Himilcon no orixinal, senon n-unha tradución. Marx na *REAL ENCYCLOPADIE* de Pauly-Wisowa e mais en *RHEINISCHES MUSEUM*, I, e Schulten no artigo *Hispania* da *REAL ENCYCLOPADIE DER CLASSISCHEN ALTERTUMSWISSENSCHAFT*, din qu'o testo d'Avieno está tomado d'un Periplo grego massaliota do século V e non d'un Periplo púnico. Hoxe vólvese á data antiga do século VI, mais pénsase qu'o principal é d'unha fonte grega. (Schulten, nas adicións á edición hespañola da *HISPANIA*, Barcelona, 1920).

Moitos mais problemas nos pon diante o estudo interno do poema d'Avieno, sobre todo no tocantes á descrición das ribeiras atlánticas, da *OEstrimnis* e a *Ophiusa* e dos seus aicidentes xeográficos, sendo na localización d'istes lugares, radicalmente dispares as opinións dos sabios. É que n-esta parte, a descrición non leva orde, senon que se creba o fio, e principia por outro lado, e induce co-a súa escuridade òs meirandes trabucamentos. Isto fai que supoñan qu'eiquí o poema non está compeito, coma pensa o citado Mullenhof, e qu'en xeneral, o *ORA MARÍTIMA* non chegou a nós tal e coma saíu das maus do autor.

Citaremos eiquí as opinións principás antr'as dos moitos intérpretes do testo do *ORA MARÍTIMA*.

(1) Damos primeiro de todos iste autor, aínda sendo do século VI da nosa Era, porque contén a fonte mais antiga—do século VI enantes X. C.—que hai encol da nosa Terra.

I. A opinión cáxeque unánime no fundamental dos hestoriadores galegos —Rodríguez de Nôvoa, Huerta, o P. Sotelo, o P. Sarmiento, Riobó, Cornide, Martínez Padín, Murguía, García de la Riega— tran a *Æstrimnis* â nosa Terra, supondo qu'o cabo *Æstrimnico* é o Fisterre, e as illas *Æstrimnides*, despois chamadas *Cassitêrides*, son as da nosa costa oucidental, ond'os antigos pobos navegantes virían recollel-o estano que se sacaba das nosas minas, ou cecais, coma di o derradeiro autor citado, as penínsuas comprendidas antr'as nosas rias.

Esta mesma opinión sosteñen outros moitos hestoriadores hespañoles, e portugueses, coma Florián do Campo, Morales, Mariana, o P. Pinedo, Contador de Argote, os PP. Mohedanós, o P. Rioseco, etc., etc.

II. Outra opinión moi xeneralizada, que cuasementes é a que combate Cornide no seu traballo en col das *Cassiterides*, e defendida por Cambden, Borlase, Forster, Malte-Brun e outros, leva a *Æstrimnis* ô Sul da Gran Bretaña, â parte do Cornwall, sendo as illas *Æstrimnides* as Scilly.

Con esta opinión pódense relacionar as de Mullenhof e de Martins Sarmiento. O primeiro é un dos comentadores clásicos da ORA MARÍTIMA, e leva o cabo *Æstrimnico* ô Cornwall e o *Sinus Æstrimnicus* ô mar da Mancha, na sua citada obra. O ilustre arqueólogo portugués publicou un libro en col do poema d'Avieno (ORA MARÍTIMA, Porto, 1896) no que pon a *Ophiusa* nas costas da Cantabria, Galiza e Portugal ate o Sado, e o *OÆstrimnis* co-as suas illas, no

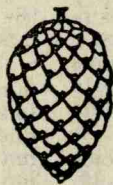
Norte de Francia e Sul da Gran Bretaña, sendo o cabo *Æstrimnico* un do departamento francés do Fisterre.

III. O eminente polígrafo aragonés Joaquín Costa, nos seus ESTUDIOS IBÉRICOS, fai unha curiosa identificación da *Ophiusa* co-a costa ibérica do Mediterráneo, dicindo que é o mesmo país coñecido mas adiante co nome de *Edetania*. Mencionamos esta opinión, aguda, pro inverosímil, por ser das que mais arredadas están das sostidas correntemente no mundo culto.

IV. Don Antonio Blázquez, no estudo qu'enantes citamos, publicado no Boletín da Real Sociedade Xeográfica, asegura fundándose principalmente no cómputo das medidas itinerarias e dos días de navegación, que Himilcon non pasou, no seu viaxe pol-as costas atlánticas, mais ô Norte do cabo San Vicente, ô que reduce o cabo *Æstrimnico*, sendo as ribeiras do Seo Atlántico que describe, as comprendidas antr'o cabo de San Vicente e as Colunas d'Ércoles.

V. A opinión mais autorizada nos nosos días, identifica a *Ophiusa* —país qu'enantes ocuparan os *Æstrimnios*, coma se saca do testo mesmo do poema— co-a costa oucidental da Península Ibérica, dend'o cabo San Vicente ou dend'o Roca, ate o Ortegá.

Schulten en HISPANIA, e Bosch Gimpera en LOS CELTAS Y LA CIVILIZACIÓN CÉLTICA EN LA PENÍNSULA IBÉRICA, sosteñen esta derradeira opinión, que ha ser a que guíe as anotaciós que nós fagamos ô testo d'Avieno.

ORA MARITIMA

- 80 Terrae patentis orbis effuse jacet,
Orbique rursus unda circumfunditur.
Sed qua profundum semet insinuat salum
Oceano ab usque, ut gurgis hic nostri maris
Longe explicetur, est Atlanticus sinus.
- 85 Hic Gaddir urbs est, dicta Tartessus prius:
Hic sunt columnae pertinacis Herculis,
Abyla atque Calpe: Laeva dictis cespitis,
Libyae propinqua est alia duro perstrepunt
Septemtrione, sed loco certae tenent.
- 90 Et prominentis hic jugi surgit caput
(OEstriymnin istud dixit aevum antiquius).
Molesque celsa saxei fastigii
Tota in tepentem maxime vergit Notum:
Sub hujus autem prominentis vertice
- 95 Sinus dehiscit incolis striEmnicus,
In quo insulae sese exserunt Eestrymnides
Laxe jacentes, et metalle divites
Stanniatque plumbi: multa vis hic gentis est.
Superbus animus, efficax solertia,
- 100 Negotianti cura jugis omnibus:
Notisque cymbis turbidum late fretum.
Et belluosii gurgitem Oceani secant.
Non hi carinas quippe pinu texere.
Acereve norunt: non abiete, ut usus est,
- 105 Curvant faselos: sed rei ad miraculum,
Navigia junctis semper aptant pelliibus,
Corioque vastum saepe percurrunt salum.

(1) ESTRIMNIUM.— Iste foi o que os hestoria-
dores galegos atribuíron ó cabo Fisterre. Si o
país chamado Eestrimnis é o mesmo que despois
se chamou Ophiusa, coma se deduz do contexto
do poema (versos 154 e 155) teríamos que dar esta
atribución coma ben feita.

(2) SINUS ESTRIMNICUS.— As atribucións
mais correntes son: o Canal da Mancha, o Golfo
de Gascuña, o entrante da costa galega antr'os
cabos Fisterre e Silleiro. Si as Illas Eestrimnicas
metalle divites stanni atque plumbi, versos 97 e

A redondez da terra amótrase ampriamen-
te tendida e o seu orbe é rodeado polas ondas.
Mais o Seo Atlántico atópase pol-a parte na
que o salgado Océano misterioso métese en si
mesmo pra lonxe desenvolver os abismos do
noso mar.

Eiquí está a cibdade de Gadir, chamada
pirmeiro Tartessos; eiquí están Abyla e Calpe,
as Colunas do tenaz Ercoles: a esquerda das di-
tas está perto da terra da Libya, as duas desa-
fían o riguroso Septemtrion, mais manteñen
certamente o seu lugar.

E a cabeza d'unha serra xurde eiquí promi-
nente (dita Eestrimnin (1) no tempo antigo) e
o outo monton de penedos en punta por com-
preto mira car'o tépedo. Noto: pois baixo iste
prominente cume, ábrese o Seo Eestrimnico (2)
no que os habitantes ven as illas Eestrimnicas,
(3) ampriamente tendidas e ricas dos metaes
estano e promo: esta é xente baruda. De sober-
bo ánemo, de eficaz maña todos ocupados do
coidado dos negocios; e as suas barcas coñecen
estensamente os axitados estreitos e cortan as
augas do Océano cheo de monstros. Istes non
fan as barcas de piñeiro nin coñecen o acebo,
nin como é costume curvan de abeto as barcas,
senon que, cousa admirabile, fan as naos con
peles xuntas (4) e nos coiros percorren amiudo
o vasto mar.

98— fosen as mesmas Cassitérides, teríamos que
nos decidir por esta derradeira atribución.

(3) INSULAE ESTRIMNIDES.— Os hestoria-
dores galegos, sinaladamente Cornide n-un erudi-
to traballo que citamos no estudo preliminar, din
que son as mesmas Cassitérides, pol-o qu'o poe-
ma dí da sue riqueza en estano e plomo. Do plo-
mo en Galiza fala Xustino XLIV, 3, 4.

(4) NAVIGIA... PELLIBUS CORIOQUE.— AS
embarcacións de coiro dos antigos galegos, refíre-
se Strabon, lib. III, cap. III, 7.

XASTRERÍA

Freire Huici & C.^a

(S. en C.)

REAL, 7 E 9, 1.º - A CRUÑA

BANCO DE VIGO

FUNDADO EN 1900

CASA CENTRAL, VIGO.—Sucursales e axencias en Ourense, Pontevedra, Santiago, Villagarcía, Mondoño, Noya, Baro de Valdeorras, Carballiño, Colanovo Chantada, La Estrada, Marín, Ribadavia, Verín.

Tén Axentes e Corresponsaes no Reino yo Extranxeiro, especialmente nas Américas.

Realiza toda cras d'operaciós de Banca e Bolsa en xeneral. Ademite contas correntes e depósitos pol-os que abona os intreses siguientes:

Contas correntes a vista.	2 %	Depósitos a 6 meses prazo.	3 1/2 %
Depósitos a 1 mes prazo.	2 1/2 %	a 12	4
a 3	3	En caixa de aforros deica 10.000 pts.	3 1/2 %

AGRICULTORES

ESTERCADE CON

NITRATO

DE CHILE

AXENCIA REXIONAL EN VIGO:

Ernesto Cádiz Vargas

Avenida Montero Ríos, 14

DELEGACIÓN EN MADRID:

Juan Gavilán

Almirante, 19

ARTURO NOGUERO

ABOGADO

P. Feixóo, 12

OURENSE

APARATOS Y DISCOS
« GRAMOPHONE »

RELOXERÍA

MIGUEL CALVIÑO

OURENSE

Merquen: PLUMEIROS DE RAFIA "PERILLE,,

OS DE MAIS DURA, OS QUE MILLOR LIMPAM,
OS MAIS ECONÓMICOS

GUIA PROFESIONAL

LUIS GALLEGO

PROCURADOR

Luis Espada
Ourense.

Ramón Varela

ABOGADO

Luis Espada
Ourense

Aurelio A. Belvís

MÉDECO

Progreso
Ourense

OSORIO

ABOGADO

Luis Espada
Ourense

ADOLFO ESPINO

ABOGADO

Vigo

José Sabucedo

ABOGADO

Progreso
Ourense

Francisco J. Riancho

MÉDECO

Luis Espada
Ourense

AGUAS MINERO-MEDICINALES
BICARBONATADO-SÓDICAS
MONDARIZ

1000
F. ROMÁN E SACO

DROGUERIA

E FARMACIA

PEREIRA, 19.

TELÉFONO, 28.

OURENSE

Disponible

RIO MIÑO Rei dos Viños Galegos

EXPORTACIONES A TODAS PARTES DO MUNDO

Uzal, Compañía Limitada

VIGO